

Statistická šetření ekologického zemědělství

Základní statistické údaje (2017)

TÚ 4212 /2018

Výstup č. 2

Odpovědný řešitel: Ing. Hana Šejnohová, Ph.D.

Spoluřešitelé: Ing. Sabina Warthová

Ing. Jana Babáčková

Ing. Mgr. Lucie Rádlová

Obsah

Seznam tabulek.....	3
Seznam grafů	4
Seznam zkratek.....	5
Úvod zprávy	7
Metodika sběru dat.....	8
Část I. Základní statistické údaje za rok 2017.....	11
1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu.....	11
1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství	12
1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2017	15
1.3 Velikostní struktura ekofarem	16
1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění	17
2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách.....	21
3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách.....	29
4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	34
5. Další informace o ekologických farmách.....	36
5.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2017)	36
5.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)	36
5.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016)	37
Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2016	39
6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2016).....	39
6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem.....	40
7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2016)	48
7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu	48
7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem.....	48
7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách	55
8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách.....	57
9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	59
9.1 Základní dotace na plochu	60
9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV	64
Závěr zprávy.....	65

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2017)	12
Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%)	13
Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2017)	14
Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2017	15
Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2016 a 2017	16
Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2017	17
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017	18
Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2017	20
Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – základní komodity	24
Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – zelenina a jahody	25
Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – pícniny	26
Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2017 – trvalé kultury	26
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2017 – trvalé travní porosty	27
Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2016 a 2017 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2017	28
Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2016 a 2017	30
Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2016 a 2017	31
Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2016 a 2017	33
Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2016 a 2017	34
Tab. 19 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2017	35
Tab. 20 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2015 a 2016	37
Tab. 21 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2015 a 2016	38
Tab. 22 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2016 a srovnání s plánovanou produkcí	43
Tab. 23 působ uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2016 a srovnání s plánovanou produkcí	47
Tab. 24 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2016 – obiloviny	51
Tab. 25 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2016 – ostatní	52
Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2016	54
Tab. 27 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2016)	56
Tab. 28 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2016)	56
Tab. 29 Počet a zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v roce 2015, 2016 a 2017	58
Tab. 30 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2020, platná od roku 2015	60
Tab. 31 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)	62
Tab. 32 Zažádané finanční prostředky na plochu v roce 2015, 2016 a 2017	63
Tab. 33 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2017	64

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2017)	11
Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017	19
Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2017 (%)	27
Graf 4 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin v roce 2016 z hlediska typu trhu (%)	42
Graf 5 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2016 (%)	46
Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2016 (%)	48
Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2017)	61

Seznam zkratek

AEO	agroenvironmentální opatření
AEKO	agroenvironmentální klimatická opatření
AG	akciová společnost (Aktientgesellschaft)
AWU	Annual Work Unit (počet pracovníků přepočtených na plný úvazek)
BIO	označení produktu získaného v ekologickém zemědělství
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	ekologické zemědělství
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)
FADN	Zemědělská účetní datová síť
FSS	Strukturální šetření v zemědělství (Farm Structure Survey)
ha	hektary (měrná jednotka)
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
HV	hospodářský výsledek
IČ	identifikační číslo
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
kg/kg ž. v.	kilogramy/kilogramy živé váhy (měrná jednotka)
KO	kontrolní organizace
ks	kusy (měrná jednotka)
KZ	konvenční zemědělství
l	litry (měrná jednotka)
LAKR	léčivé, aromatické a kořeninové rostliny
LFA	Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti pro zemědělství)
LPIS	veřejný registr půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
n. a.	data nemají smysl (not applicable)
n. d.	data neexistují (no data)
NACE	klasifikace ekonomických činností (dříve OKEČ)
OP	orná půda
PO	přechodné období
PRV	Program rozvoje venkova
REP	Registr ekologických podnikatelů
RRD	rychle rostoucí dřeviny
RV	rostlinná výroba
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
t	tuny (měrná jednotka)
TK	trvalé kultury
TTP	trvalé travní porosty
TÚ	tematický úkol
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VDJ	velká dobytčí jednotka

z. p.	zemědělská půda
ZPF	zemědělský půdní fond
ŽV	živočišná výroba

Úvod zprávy

Tato zpráva je výstupem tematického úkolu s názvem „Statistická šetření ekologického zemědělství (ekologické farmy – bioprodukce, zpracování, odbyt a trh s biopotravinami)“, zpracovávaného každoročně již od roku 2007. Zadavatelem úkolu je Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), odbor environmentální a ekologického zemědělství. Hlavním cílem úkolu je:

- a) sběr údajů ze všech ekofarem potřebných ke splnění povinných závazků vůči Evropské komisi dle nařízení Rady (ES) 834/2007 (tj. vyplnění statistických informací o ekologickém zemědělství, které jsou definovány Eurostatem a jsou povinné pro všechny členské státy),
- b) sběr údajů k analýze rozsahu zpracování, odbytu a trhu s biopotravinami v České republice včetně vývozu a dovozu bioproduktů a biopotravin,
- c) sběr informací nutných z pohledu MZe k hodnocení vývoje sektoru a implementované politiky.

Tato zpráva je druhým výstupem výše zmíněného tematického úkolu a obsahuje zejména základní statistické údaje o ekologickém zemědělství v ČR (tj. údaje o rozloze, pěstovaných plodinách, počtech zvířat, objemu rostlinné a živočišné bioprodukce a způsobech jejího uplatnění) včetně dalších informací popisujících vývoj ekologického zemědělství v ČR.

Zpráva je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním statistickým ukazatelům ekologického zemědělství (EZ), ve kterých je v pěti kapitolách popsán historický vývoj EZ, rozsah rostlinné a živočišné bioprodukce, počet registrovaných subjektů a doplňkové informace k ekofarmám týkající se rozsahu souběhu s konvenčním hospodařením, ziskovosti ekofarem a zaměstnanosti na ekofarmách. Druhá část zprávy se zaměřuje spíše na údaje o odbytu, tj. informace o způsobech uplatnění bioprodukce včetně identifikace realizačních cen, rozsahu zpracování na ekofarmách a významu prodeje ze dvora. Zprávu uzavírá kapitola popisující rozsah veřejných finančních prostředků směřujících do sektoru EZ v posledních letech.

Metodika sběru dat

Tato zpráva vychází, zpracovává a analyzuje informace a data ze tří hlavních zdrojů:

- Registru ekologických podnikatelů (REP) – texty a údaje v tabulkách kapitol 1 a 4 za rok 2016 a 2017,
- celkového seznamu osob podnikajících v EZ k 31. 12. daného roku (tabulky, případně části textu kapitol 1 a 4 – údaje do roku 2014 včetně), od roku 2015 jsou tyto údaje čerpány z REP (viz výše),
- šetření na ekologických farmách realizovaného ÚZEI každoročně od roku 2007; podklad pro ostatní kapitoly zprávy s výjimkou kapitoly 9 (tato vychází z informací od SZIF a MZe – Odbor řídící orgán PRV a Odbor environmentálních podpor PRV).

Metodika šetření ÚZEI

Sběr dat z ekofarem je v současné době prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi, které jsou pověřeny MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Jedná se o následující kontrolní organizace: KEZ o.p.s. se sídlem v Chrudimi, ABCERT AG se sídlem v Jihlavě, Biokont CZ, s. r. o. se sídlem v Brně a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o. se sídlem v Praze.

Data jsou sbírána inspektory jednotlivých kontrolních organizací přímo na farmě při provádění řádné kontroly. Nejaktuльнější data použitá v této zprávě, zejména v kapitolách 2, 3, 5, 6, 7 a 8 byla zjišťována v průběhu roku 2017. Podkladem pro sběr je dotazník zpracovaný ÚZEI, který je každoročně aktualizován dle požadavků Evropské komise/Eurostatu a MZe. Mezi povinně hlášené statistické údaje dle aktuální EU legislativy patří:

- počty subjektů registrovaných v EZ ke konci roku (ekozemědělci, výrobci, distributoři, dovozci a vývozci ze/do třetích zemí a ostatní subjekty jako např. výrobci krmiv a osiv),
- data o výměrách plodin v EZ (členění na plochy v přechodném období a v ekologickém režimu, případně na plochy produkční v případě trvalých kultur) a rostlinné bioprodukci,
- data o počtu zvířat v EZ a živočišné bioprodukci,
- údaje o počtech výrobců biopotravin (či jiných zpracovatelů) a zaměření jejich výroby.

Pro sběr dat je používána webová aplikace, pomocí které mohou inspektoři online vkládat data o farmách přímo do databáze. Tato aplikace, která je v provozu již od roku 2009, velmi usnadnila, s ohledem na rostoucí počet ekologicky hospodařících zemědělců, sběr dat. Další nesporou výhodou je možnost kontroly ze strany ÚZEI a případných oprav nebo doplnění informací od jednotlivých kontrolních organizací.

Dotazník pro rok 2017 zahrnoval následující okruhy:

Část I. – Základní statistická data

- a) základní informace o farmě (identifikace farmy včetně data registrace v EZ),
- b) informace o rostlinné výrobě a její produkci na farmě zahrnující plochy pěstovaných plodin v rozdělení na plochy v přechodném období a plně ekologické a objem celkové bioprodukce z ekologických ploch,
- c) informace o živočišné výrobě a její produkci na farmě (počet zvířat dle základních kategorií chovaných na ekofarmě a objem celkové bioprodukce z těchto zvířat),

- d) informace o farmě (informace o tom, zda je farma celá v EZ a pokud není, jestli má zemědělskou půdu nebo hospodářská zvířata v konvenci, informace o počtu pracovníků na farmě, hospodářském výsledku v předchozím roce, zda farma v předchozím roce již mohla prodat nějakou svoji produkci s certifikátem jako bioprodukt).

Část II. – Data o prodeji a uplatnění produkce ekofarem

(Pozn. tuto část dotazníku vyplňovaly pouze ekofarmy, které mohly prodat v roce 2016 nějakou svoji produkci již jako bioprodukt).

- e) celková rostlinná a živočišná produkce realizovaná v roce 2016 a její uplatnění (objem skutečné celkové produkce vyprodukované na ekofarmě a určení jejího uplatnění – buď prodej na domácím trhu nebo export, a to jako bioprodukt nebo produkt konvenční anebo jako spotřeba v rámci farmy například jako krmivo, osivo/sadba, vlastní spotřeba, případně zpracování na farmě pro výrobu ekologických osiv, krmiv či biopotravin),
- f) způsob prodeje pěti nejdůležitějších bioproduktů (určení prodaného objemu, hlavní distribuční cesty a realizované ceny),
- g) rozsah faremního zpracování a přímého prodeje z farem (identifikace farem, které realizují zpracování a/nebo přímý prodej na ekofarmě, specifikace takto realizovaných bioproduktů a podíl této činnosti na celkovém obratu farmy).

Při využívání výsledků prezentovaných v této zprávě je třeba vzít v úvahu následující:

- a) Dle údajů evidencí v Registru ekologických podnikatelů (REP) hospodařilo k 31. 12. 2017 ekologicky 4 399 ekozemědělců (4 420 včetně 21 provozoven), a to na výměře 520 032 ha. Dominovaly trvalé travní porosty (TTP) s 427 717 ha, výměra orné půdy se zvýšila výrazně na 71 515 ha a plocha trvalých kultur (sady, vinice, chmelnice a jiné trvalé kultury) se zvýšila na 6 205 ha. Ostatní plochu (178 ha) evidovanou v LPIS zaujímaly kultury typu školka, porost rychle rostoucích dřevin, zalesněná půda a jiná kultura (viz Tab. 4). Dalších téměř 6 ha tvořily rybníky. Údaje z REP, které byly podkladem pro vybrané tabulky (především plochy ekologického zemědělství dle krajů, počty ekologických zemědělců atd.) byly exportovány k 13. 2. 2018. Tyto údaje (k 31. 12. daného roku) jsou každým dnem aktualizovány a z tohoto důvodu se mohou lišit od údajů exportovaných dříve nebo později od tohoto data exportu. Zbylou výměru tvořily plochy, na které zemědělec nepobírá dotace (např. zahrady, plochy rozptýlené zeleně, meze apod.). Tyto plochy nejsou evidovány v rámci veřejného registru půdy (LPIS) a činily v roce 2017 cca 14 441 ha (včetně 23 ha rybníků). Plocha mimo LPIS je zahrnuta v Tab. 1, Tab. 2, Tab. 3 a Tab. 4. S plochou mimo LPIS se naopak nepočítá při rozdělení půdy dle velikosti farem (Tab. 5), dle typu kultury (Tab. 6), dle půdy v jednotlivých krajích (Tab. 7 a Tab. 8). Naproti tomu v šetření ÚZEI bylo zahrnuto 4 427 respondentů s celkovou výměrou půdy 496 119 ha v ekologickém zemědělství. Trvalé travní porosty zaujímaly 424 090 ha, orná půda 66 443 ha a trvalé kultury 5 986 ha. Toto šetření však nezahrnuje pouze zemědělsky využívanou půdu.

MZe získává údaje také online z REP (případně od kontrolních organizací v EZ z jejich evidence k 31. 12. daného roku). ÚZEI organizuje samostatné šetření z důvodu potřeby většího detailu zjištovaných dat (např. pěstování jednotlivých plodin), a toto šetření probíhá v průběhu celého roku. V šetření ÚZEI jsou tedy zahrnuti i zemědělci, kteří sice k 31. 12. již ekologicky nehospodařili, ale v průběhu roku u nich byla provedena řádná inspekce a vyplněn dotazník. V šetření ÚZEI je tak zachycen stav ke dni kontroly a nikoli k 31. 12. daného roku.

- b) Údaje o objemu bioprodukce za rok 2017 (viz kapitola 2 a 3) se mohou lišit od skutečně vyprodukovaného objemu. Je to způsobeno tím, že údaje o bioprodukci byly sbírány v průběhu daného roku (tj. od jara do podzimu 2017 v rámci inspekce na farmě), tedy u některých farm ještě před vlastní sklizní a ekozemědělec svoji produkci pouze dopředu odhadoval. Důvodem je povinnost odeslat statistické údaje na Eurostat nejpozději k 1. 7. následujícího roku (tj. data za bioprodukci v roce 2017 nejpozději k 30. 6. 2018).
- c) Sběr údajů o reálné uskutečněné produkci zpětně je také prováděn, a to v rámci následného sběru dat (tedy v průběhu roku 2018 jsou sbírána reálná data za rok 2017).

Část I. Základní statistické údaje za rok 2017

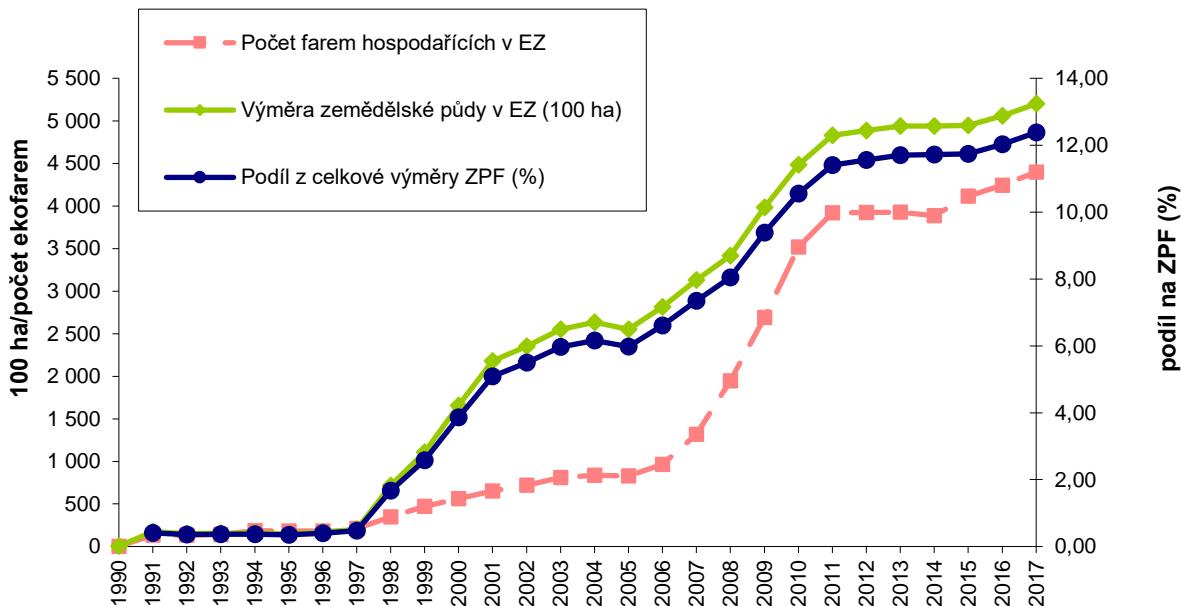
Cílem této části zprávy je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR, tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2017, o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na ekofarmách v roce 2017.

1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu

V roce 2017 byla pro zemědělce již třetím rokem otevřena možnost vstupu do závazků opatření „Ekologické zemědělství“ podle podmínek Programu rozvoje venkova 2014–2020. Opatření Ekologické zemědělství (Nařízení vlády č. 76/2015) bylo odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření (Nařízení vlády č. 75/2015) a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků.

Dle údajů z Registru ekologických podnikatelů (REP) k 31. 12. 2017 hospodařilo ekologicky 4 399 ekofarem, a to na celkové výměře 520 032 ha, což představuje podíl 12,37 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR¹ (viz Tab. 1).

Počet farem vzrostl meziročně o 3,7 %, tj. o 156 farem. Plochy obhospodařované ekologickými zemědělci vzrostly opět výrazně, a to o 13 962. Celkový vývoj počtu ekofarem, podílu z celkové výměry zemědělského půdního fondu (ZPF) a výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn níže (viz Graf 1).

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2017)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

¹ Zdroj: Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky (ČÚZK, stav ke dni 31. 12. 2017)

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2017)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ ¹⁾	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001 ¹⁾	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1
2016	4 243	506 070	12,03	3,1	2,3
2017	4 399	520 032	12,37	3,7	2,8

Pozn.: Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva odlišné oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha.

1) Počet farem je uveden do roku 2015 včetně poboček. Od roku 2016 je uveden počet subjektů bez poboček z důvodu sjednocení údajů s REP, kde nejsou pobočky uvedeny. Údaje o počtu hospodařících farem a celkové výměře půdy k 31. 12. 2017 byly platné k 13. 2. 2018 a mohou se lišit od údajů aktualizovaných v průběhu roku 2018.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy v EZ stále dominují trvalé travní porosty (TTP), v roce 2017 s výměrou již téměř 428 tis. ha (viz Tab. 3). Jejich plocha se v roce 2017 dále navýšila a podíl TTP na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy se pohyboval okolo 82 % (viz Tab. 2). Od roku 2004 vzrostla plocha orné půdy (OP) v EZ téměř čtyřnásobně (v roce 2017 na více než 71 tisíc ha). V roce 2008 přesáhl podíl výměry OP 10 %, a od té doby se pohyboval v rozmezí 11–12 %. V roce 2015 však vzrostl podíl výměry OP na 13 %, a v roce 2017 dále na 13,8 % (viz Tab. 2). V roce 2017 bylo dosaženo historicky nejvyššího

podílu OP v rámci ploch EZ. Od roku 2004 vzrostla plocha trvalých kultur (TK) téměř sedminásobně na více než 7 800 ha v roce 2013. Po setrvalém nárůstu ploch TK byl v letech 2014-2016 zaznamenán pokles těchto ploch. V roce 2017 došlo po delší době opět k mírnému navýšení ploch na více než 6 200 ha. Trvalé kultury tak zaujímají podíl kolem 1 % v rámci všech ekologicky obhospodařovaných ploch. V rámci TK, stejně jako v předchozích letech, převládaly ovocné sady (intenzivní a extenzivní) s 60,3 %, vinice zaujímaly 14,3 % ploch a chmelnice 0,2 % ploch. Od roku 2015 je v rámci TK zahrnuta také kategorie „jiná trvalá kultura“ (z velké části krajinotvorný sad), která tvořila 25,2 % z plochy TK v ČR (cca 1 560 ha).

Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%)

Užití půdy	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2017
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,44	7,70	8,14	10,30	12,28	11,42	13,75
Trvalé travní porosty	86,72	90,86	82,34	82,43	82,43	83,54	82,25
Trvalé kultury	0,32	0,36	0,32	0,91	1,54	1,57	1,19
Ostatní plochy	0,52	1,08	9,19	6,37	3,76	3,47	2,81
Celková plocha	100,00

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2017)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596
Trvalé kultury	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753
Celková plocha	110 755	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632
Užití půdy	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Meziroční změna 2017/16 (%)
Orná půda	44 906	54 717	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	7,73
Trvalé travní porosty	329 232	369 057	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	2,26
Trvalé kultury	4 331	5 939	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	0,91
Ostatní plochy ¹⁾	19 937	18 054	18 157	17 215	17 615	17 159	15 845	15 280	14 595	-4,48
Celková plocha	398 406	447 767	482 927	488 483	493 896	493 972	494 661	506 070	520 032	2,76

¹⁾ Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2017

Celková výměra plochy v EZ vzrostla meziročně opět velmi výrazně, a to o 13 962 ha, tedy o 2,8 %. Navýšila se výrazně výměra orné půdy, a to o více než 5 100 ha (nárůst o 7,7 %). U trvalých travních porostů se plocha také opět výrazně navýšila, a to o více než 9 tisíc ha (o 2,3 %), viz Tab. 3. Plocha trvalých kultur na rozdíl od předchozích tří let neklesala, ale naopak mírně vzrostla, a to o cca 50 ha (o 0,9 %). Je třeba zmínit, že v rámci trvalých kultur je od roku 2015 kromě sadů (intenzivních a extenzivních), vinic a chmelnic rozlišována ještě jiná trvalá kultura, která zahrnuje mimo jiné zejména krajinotvorné sady, u kterých není základním účelem produkce ovoce, ale zachování odrůdové rozmanitosti a krajinného rázu (více než 1 500 ha). Výměra intenzivních a ostatních ovocných sadů po delší době přestala klesat, ale meziroční nárůst ploch je jen minimální (o 14 ha). Plochy vinic klesly o téměř 5 % (o cca 50 ha). Struktura půdního fondu v EZ v roce 2017 je znázorněna v Tab. 4. Plochy v přechodném období tvořily 9,3 % celkové výměry při zahrnutí výměr pouze v rámci LPIS (v roce 2015 10,1 %, v roce 2015 12,6 %).

Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2017

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	47 236,34	472 824,58	520 060,92
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	47 234,68	472 797,68	520 032,36
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	46 895,27	458 724,86	505 620,13
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	46 893,83	458 720,76	505 614,59
Trvalý travní porost	30 350,36	397 366,45	427 716,81
Orná půda	15 248,38	56 266,40	71 514,78
z toho: standartní orná půda	13 914,94	52 540,73	66 455,67
travní porost (G)	1 321,76	3 709,64	5 031,40
úhor	11,68	16,03	27,71
Trvalá kultura	1 223,30	4 982,01	6 205,31
z toho: ovocný sad (intenzivní a ostatní)	786,84	2 957,70	3 744,54
vincice	135,72	750,23	885,95
chmelnice	0,00	10,63	10,63
jiná trvalá kultura (krajinotvorný sad)	300,74	1 263,45	1 564,19
Ostatní plocha ¹⁾	71,79	105,90	177,69
Rybník	1,44	4,10	5,54
Půda mimo LPIS			
z toho: rybník	0,22	22,80	23,02
ostatní plocha	340,85	14 076,92	14 417,77

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda a jiná kultura. V rámci evidence LPIS je školka a porost RRD evidován v kategorii trvalé kultury, s ohledem na zanedbatelné plochy jsou ale v této tabulce zahrnuty do ploch ostatních; školka (2,67 ha), porost RRD (39,97 ha)

Zdroj: REP, zpracoval ÚZEI

1.3 Velikostní struktura ekofarem

Česká republika dlouhodobě patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha. V roce 2001 byla zjištěna nejvyšší průměrná výměra ekofarmy, a to 333 ha. Od té doby průměrná velikost farem trvale klesala. V letech 2013 a 2014 byla průměrná velikost ekofarmy stabilní (126 ha a 127 ha) a od té doby každoročně mírně klesá. V roce 2015 byla průměrná velikost ekofarmy 120 ha, v roce 2016 to bylo 119 ha a v roce 2017 byl zaznamenán další pokles na 118 ha. Snížení průměrné výměry je způsobeno zejména dělením stávajících farem na menší celky (např. dělení farmy v rámci rodiny), anebo vstupem nových farem s nižší výměrou. I přes výše uvedené stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 76,5 ha v roce 2017).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10–50 ha a podíl této kategorie se opět meziročně zvýšil na 40,9 % (nárůst o 103 farem), viz Tab. 5. K výraznému navýšení ploch došlo u kategorie 1000–2000 ha (o téměř 5,4 tis. ha) naopak nejvyšší procentní meziroční pokles plochy byl zaznamenán u kategorie nad 2000 ha, ve které došlo k poklesu cca o 1000 ha.

Při srovnání ekofarem dle výměry je třeba přihlédnout k tomu, že je zde zahrnuta pouze půda, která je evidována v rámci registru půdy LPIS. Půda mimo tento registr činila v roce 2017 cca 14 400 ha a není zde zahrnuta. Z tabulky níže vyplývá, že přibližně čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje kolem 80 % ploch v EZ, resp. necelých 6 % farem (nad 500 ha) obhospodařuje kolem 44 % ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů.

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2016 a 2017

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2016				2017				Meziroční změna	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	425	10,0	817,3	0,2	408	9,3	826,6	0,2	-4,0	1,1
5 až < 10	393	9,3	2 875,3	0,6	388	8,8	2 845,2	0,6	-1,3	-1,0
10 až < 50	1 694	39,9	43 841,8	8,9	1 797	40,9	46 502,6	9,2	6,1	6,1
50 až < 100	694	16,4	49 884,5	10,2	743	16,9	52 947,1	10,5	7,1	6,1
100 až < 500	793	18,7	177 479,9	36,1	808	18,4	178 468,8	35,3	1,9	0,6
500 až < 1000	190	4,5	130 735,0	26,6	196	4,5	134 410,7	26,6	3,2	2,8
1000 až < 2000	49	1,2	67 128,0	13,7	54	1,2	72 501,2	14,3	10,2	8,0
2000 a více	5	0,1	18 202,1	3,7	5	0,1	17 118,1	3,4	0,0	-6,0
Celkem	4 243	100,0	490 963,9	100,0	4 399	100,0	505 620,1	100,0	3,7	3,0

Zdroj: REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Z hlediska počtu farem a rozložení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách je patrné, že plochy OP byly nejčastěji obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále také poměrně hojně v rozmezí 10–50 ha (viz Tab. 6). Podobně tomu bylo u TK, kde z celkových 884 ekofarem s TK jich hospodařilo 72 % (640 ekofarem) na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (více než 40 % ekofarem) následovaná rozlohou 100–500 ha (téměř 17 %). Společně tyto kategorie tvořily více než 60 % všech farem s TTP.

Z hlediska meziroční změny počtu farem došlo k výraznému poklesu počtu farem na orné půdě (celkem o 148 farem). K významnějšímu poklesu počtu farem na OP došlo u kategorie 10–50 ha (o 68 farem) a dále v kategorii 5–10 ha (o 58 farem). U TTP byl zaznamenán meziroční nárůst počtu

farem o 180, zejména pak u kategorie 10–50 ha (o 106 farem) u kategorie 50–100 ha (o 44 více). U TK vzrostl počet farem o 54, nejvíce v kategorii do 5 ha (o 47 farem více).

Z pohledu výměry bylo nejvíce ploch OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (téměř 40 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1000 ha (dohromady téměř 65 %) a u TK v kategorii 10–50 ha (více než 37 % ploch). K nejvyššímu meziročnímu absolutnímu nárůstu ploch došlo v rámci OP u kategorie 500–1000 ha (o cca 3 900 ha) a dále u kategorie 1 000–2 000 ha (o cca 1 160 ha více). K nejvýraznějšímu navýšení ploch TTP došlo u farem v kategorii 500–1000 ha (nárůst o téměř 4 000 ha) a naopak se plochy TTP nejzásadněji snížily u kategorie 100–500 ha (o 1 640 ha). U TK byl zaznamenán nárůst ploch u kategorie 50–100 ha (o téměř 190 ha) a naopak pokles u kategorie 100–500 ha (o více než 200 ha).

Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2017

Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK (ha)	OP				TTP				TK			
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet		Plocha	
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)
>0 až < 5	683	39,2	1 509,9	2,1	341	8,8	731,6	0,2	640	72,4	958,1	15,4
5 až < 10	289	16,6	2 457,6	3,4	357	9,2	2 685,8	0,6	103	11,7	742,0	12,0
10 až < 50	505	29,0	13 198,6	18,5	1 600	41,4	41 683,5	9,7	114	12,9	2 318,6	37,4
50 až < 100	111	6,4	8 806,8	12,3	640	16,6	45 678,2	10,7	22	2,5	1 487,4	24,0
100 až < 500	132	7,6	28 396,0	39,7	721	18,7	162 347,7	38,0	5	0,6	699,3	11,3
500 až < 1 000	17	1,0	12 627,1	17,7	162	4,2	110 646,5	25,9	0	0,0	0,0	0,0
1 000 až < 2 000	4	0,2	4 518,7	6,3	38	1,0	50 833,0	11,9	0	0,0	0,0	0,0
2 000 a více	0	0,0	0,0	0,0	4	0,1	13 110,5	3,1	0	0,0	0,0	0,0
Celkem	1 741	100,0	71 514,8	100,0	3 863	100,0	427 716,8	100,0	884	100,0	6 205,3	100,0

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); vlastní výpočty ÚZEI

1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění

Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Tab. 7). Z hlediska výměry EZ je dlouhodobě nejvýznamnější oblastí Jihočeský kraj. V těchto pěti krajích se nacházelo téměř 60 % ploch v EZ a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofarem (237 ha v kraji Karlovarském a 158 ha v kraji Ústeckém). V počtu ekologických farem je dlouhodobě na předním místě kraj Jihočeský (643 ekofarem) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským (495 ekofarem), Moravskoslezským (404 ekofarem) a Zlínským (392 ekofarem). Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farem také kraj Vysočina. Naopak farmy s nejnižší průměrnou výměrou (vyjma Hl. m. Praha) se nacházejí v kraji Vysočina, v Jihomoravském a Středočeském kraji.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofarem ve všech krajích vyjma Hl. m. Praha. Nejvyšší absolutní nárůst byl zaznamenán ve Středočeském kraji (o 23 farem více) a dále ve Zlínském, v Plzeňském a v kraji Jihočeském. Ve všech krajích došlo k % nárůstu ploch (nejvíce v Hl. m. Praha, v Jihomoravském a Olomouckém kraji). Absolutní nárůst ploch byl nejvyšší v kraji Plzeňském (o více než 3 200 ha), v Jihočeském (o 2 880 ha), Olomouckém (o 2 270 ha) a Jihomoravském (o 1 390 ha). Regionální rozmístění ekofarem a jejich obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7. Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle skutečné lokality hospodaření.

Celková výměra ploch ekologického zemědělství v jednotlivých krajích ČR a počet ekofarem je uveden v Grafu 2.

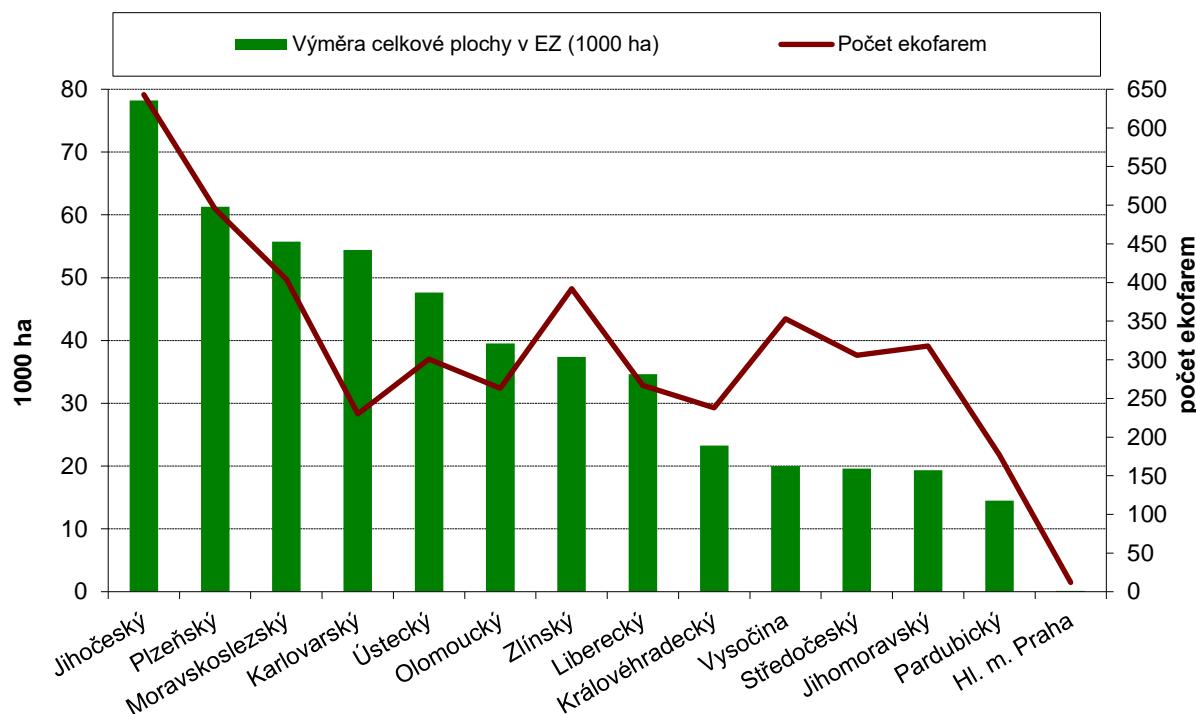
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017

Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	643	78 190,5	15,5	7 960,7	10,2	122
Plzeňský	495	61 289,9	12,1	8 316,6	13,6	124
Moravskoslezský	404	55 755,3	11,0	2 177,4	3,9	138
Karlovarský	230	54 408,0	10,8	2 198,8	4,0	237
Ústecký	301	47 608,0	9,4	4 019,8	8,4	158
Olomoucký	263	39 510,5	7,8	4 013,3	10,2	150
Zlínský	392	37 389,4	7,4	1 962,4	5,2	95
Liberecký	267	34 634,7	6,8	2 035,0	5,9	130
Královéhradecký	238	23 262,5	4,6	2 231,1	9,6	98
Výsočina	353	19 987,8	4,0	2 416,9	12,1	57
Jihomoravský	306	19 606,5	3,9	3 742,5	19,1	64
Středočeský	318	19 328,2	3,8	4 148,6	21,5	61
Pardubický	177	14 496,5	2,9	1 556,4	10,7	82
Hl. m. Praha	12	152,5	0,0	115,9	76,0	13
Celkem	4 399	505 620,1	100,0	46 895,3	9,3	115

¹⁾Kraje jsou seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP (z evidence v LPIS). Pokud hospodaří farma na půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

²⁾Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnutы pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 115 ha z údajů LPIS se tak mírně liší od průměrné výměry 118 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); vlastní výpočty ÚZEI

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); vlastní výpočty ÚZEI

Seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR (viz Tab. 8), získáme odlišné pořadí než v Tab. 7. V roce 2017 byl celorepublikový průměr podílu výměry EZ (tj. 12,37 %; viz Tab. 1) překročen opět v osmi krajích stejně jako v předchozích letech, přičemž vysoko nad tímto průměrem s téměř 44 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký (téměř 25 %), Moravskoslezský (přes 20 %), Zlínský (více než 19 %) a Ústecký (více než 17 %). V dalších krajích zůstává zastoupení EZ od cca 3 do 8 %.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu 9 % ploch orné půdy. Stejný kraj měl také nejvyšší podíl trvalých travních porostů (74 %). Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Ústecký, Moravskoslezský a Zlínský (viz Tab. 8). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházelo v Moravskoslezském kraji (více než 56 %), v menší míře pak v kraji Libereckém (30 %), Zlínském (23 %) a v kraji Vysočina (23 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (71 391 ha), u orné půdy v kraji Jihomoravském (12 759 ha) a Plzeňském (11 906 ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (1 881 ha), kde se jednalo zejména o plochy vinic.

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2017 podíl veškeré půdy v EZ na celkové z. p. v ČR 12,37 %, což je proti roku 2016, kdy byl podíl EZ půdy 12,03 %, nárůst o 0,35 %. Jedná se o nejvyšší meziroční nárůst podílu ploch od roku 2011. V Tab. 8 je však rozdělena v rámci krajů pouze půda evidovaná v registru LPIS (505 615 ha bez výměry rybníků), podíl půdy v ekologickém zemědělství se tak pohybuje okolo 12,0 %. Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2017 obhospodařováno 42,5 % trvalých travních porostů, 2,4 % orné půdy a 8,2 % ploch trvalých kultur (resp. cca 8,3 % ovocných sadů, 4,4 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2017

Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	54 408	4 957	49 382	66	123 922	43,9	9,3	73,8	10,9
Liberecký	34 635	2 041	32 126	430	139 233	24,9	3,2	47,9	30,0
Moravskoslezský	55 755	4 909	50 378	457	273 371	20,4	2,9	58,3	56,2
Zlínský	37 389	5 913	30 525	939	192 488	19,4	4,9	52,5	22,9
Ústecký	47 608	3 004	43 852	732	274 899	17,3	1,7	59,8	6,0
Plzeňský	61 290	11 906	49 133	222	377 203	16,2	4,7	44,3	12,5
Jihočeský	78 187	6 589	71 391	183	488 917	16,0	2,1	42,8	8,2
Olomoucký	39 511	2 996	36 307	200	277 525	14,2	1,5	63,9	5,5
Královéhradecký	23 262	2 571	20 496	194	276 799	8,4	1,4	28,6	4,6
Pardubický	14 496	1 681	12 714	96	270 150	5,4	0,9	20,4	4,8
Vysočina	19 988	7 317	12 523	145	408 361	4,9	2,3	15,2	22,9
Jihomoravský	19 606	12 759	4 959	1 881	423 770	4,6	3,6	16,4	7,0
Středočeský	19 327	4 785	13 878	650	658 933	2,9	0,9	19,1	4,5
Hlavní město Praha	153	87	54	12	19 717	0,8	0,6	5,7	1,9
Celkem	505 615	71 514	427 717	6 205	4 205 288	12,0	2,4	42,5	8,2

1) Kraje jsou seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

2) Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); vlastní výpočty ÚZEI

2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách

Údaje uvedené v této kapitole o rostlinné výrobě byly získány od 4 427 dotazovaných zemědělců a vycházejí z přímého šetření prováděného ÚZEI prostřednictvím kontrolních organizací. Na základě těchto dat bylo v roce 2017 obhospodařováno ekologickým způsobem 496 519 ha, z toho 47 905 ha (tj. 9,7 %) v přechodném období. Orná půda zaujímala plochu 13,4 % (66 443 ha; z toho 20,7 % v přechodném období), 85,4 % tvořily trvalé travní porosty (424 090 ha; z toho 7,8 % v přechodném období) a 1,2 % představovaly plochy trvalých kultur (5 986 ha; z toho 18,5 % v přechodném období).

Hlavními plodinami na orné půdě byly obdobně jako v předchozích letech obiloviny (44,4% podíl) a pícniny (42,7% podíl) viz Tab. 14; Graf 3. V rámci pícnin dominují v EZ jednoznačně víceleté pícniny (89,4 %), na rozdíl od konvenčního systému hospodaření, kde s téměř 59,1% podílem převládají jednoleté pícniny (zejména kukuřice na siláž). Na rozdíl od předchozího roku došlo v roce 2017 k nárůstu ploch obilovin, a to o necelé 6,7 %. Obiloviny nadále zabírají významnou část OP v EZ. Stejně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice obecná (30,8 %) a oves (24,3 %) u kterého se zvýšila i výměra plochy o 47 %. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly přes 55 % celkové plochy obilovin v EZ. Dalšími významnými obilovinami s podílem ploch nad 10 % byly triticále (11,7 %) a ječmen (10,8 %). Proti předchozímu roku došlo k poklesu výměry u pšenice tvrdé (o 47 %) a pšenice špaldy (o 39 %). Naopak nárůst pěstované plochy zaznamenalo proso. Obdobně jako v předchozím roce došlo v roce 2017 ke zvýšení výměry ploch i u luskovin na zrno (nárůst o 31,2 %). Zvýšení ploch luskovin je způsobeno i nastavením podmínek greeningu, jejichž plnění není sice pro značnou část ekologických zemědělců povinné, ale přesto se pro navýšení ploch luskovin někteří zemědělci rozhodli. Druhou skupinou jsou zemědělci, kteří produkují mléko a bílkovinné plodiny využívají jako součást krmivové základny pro dojnice. V rámci luskovin dominovalo pěstování hrachu (55,1 %) a pelušky (21,1 %). Plochy technických plodin mírně vzrostly proti předchozímu roku o 3,8 %. V rámci technických plodin se meziročně snížila plocha olejnin (o 33,9 %), kde došlo ke snížení ploch zejména u sóji, řepky, máku a tykve olejně. Naopak došlo k navýšení ploch u hořčice a slunečnice. U kategorie LAKR, některé subjekty začali s pěstováním těchto plodin nebo se k němu opětovně vrátili a došlo proti předchozímu roku ke zvýšení ploch o 84,2 %, což zapříčinilo především nárůst ploch pěstovaného kmínu (téměř o 200 %) a ostrostestřce (o 66 %). Proti předchozímu roku se zvýšila plocha orné půdy, na níž bylo pěstováno osivo a sadba (64,8 %).

Pěstování okopanin (viz Tab. 9) a zeleniny (viz Tab. 10) zůstává trvale na nízké úrovni. U okopanin vzrostla v roce 2017 plocha zejména u cukrové řepy (na 22,3 %). U okopanin stejně jako v předchozích letech dominovaly brambory (73,9 % ploch okopanin). Zelenina se pěstovala na 0,4 % orné půdy a proti roku 2016 došlo ke zvýšení ploch zeleniny o 33,6 %. Největší podíl ploch v rámci zeleniny byl stejně jako v předchozím roce zjištěn u zeleniny kořenové (34,4%), a to díky pěstování mrkve s 52,6 %, a u zeleniny plodové (31,8 %) s převahou dýně (včetně patisonů a cuket), která představovala přes 76 % plochy plodové zeleniny. Proti roku 2016 se navýšila listová/stonková zelenina o 33,5 %. Velkou plochu z plochy zeleniny zabíraly luskoviny na zeleno (26,1 %). Hlavní luskovinou byl hrášek, který se pěstoval téměř na dvojnásobku farem proti loňskému roku. Naopak u košťálovin/brukvovitých došlo k poklesu ploch o 33,4 %.

Celková plocha TTP (louky a pastviny) zůstala téměř na stejně úrovni jako v roce 2016 a zvýšila se jen o cca 1,5 % (viz Tab. 13).

Plocha TK meziročně stoupala o 1,7 % a byla tvořena převážně ovocnými sady (75 %) při zahrnutí jádrovin, peckovin, ořechů a bobulovin. V rámci ovocných sadů (jádroviny a peckoviny) zaujímaly největší plochy jabloně (41,7 %), švestky (25,6 %), třešně/višně (10,7 %) a také meruňky s 9,8

% podílem. Z ořechů dominoval vlašský ořech a z bobulovin černý a červený rybíz a maliny. Vinice zabíraly výměru 14,7 % z trvalých kultur a plocha chmelnic byla i nadále zanedbatelná (viz Tab. 12).

Objem odhadované ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2017 dosáhl 1 505 tis. tun (navýšení o více než 117 tis. tun, tj. o 8,5 % proti roku 2016), z toho však produkce píce z TTP (přepočtená na seno) tvořila 88,4 % (tj. 1 331 tis. tun sena) a dalších 5,6 % (tj. 85 tis. tun sena) tvořila produkce z pícnin na OP. Celková produkce jen z orné půdy činila 167 tis. tun (11,1% podíl), z toho 42 % tvořila produkce obilovin (70,2 tis. tun) a 50,6 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosáhly největší objem produkce pšenice včetně špaldy (dohromady 41,1 % celkové produkce obilovin) a oves (22,7 %). U kukuřice na zrno došlo v roce 2017 opět k navýšení hektarového výnosu, stejně jako u triticale. U ostatních obilovin na zrno uvedených v Tab. 14 nedošlo k zásadním změnám ve výnosu proti roku 2016. Vyšší výnos byl zjištěn u zeleniny (o 47 %) a u LAKR (o 25 %). Naopak k meziročnímu snížení hektarového výnosu došlo u olejin; u řepky (o 42 %) a u sóji (o 34 %) což, mělo vliv na celkové snížení hektarového výnosu olejin (o 24 %). Další meziroční snížení nastalo u okopanin (o 9,0 %), luskovin na zrno (o 7,1 %) a technických plodin (o 16 %).

U trvalých kultur klesla celková produkce na hodnoty 7 275,34 tun (meziroční snížení o 18,6 %) viz tab. 9. Z tohoto množství připadá 58,2 % produkce na ovocné sady (jádroviny, peckoviny) a na vinice 34,8 %. Produkce klesla především u ořechů (o 47,5 %), u vinic (o 21,7 %) a u ovocných sadů (o 18,6 %). V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (63,7% podíl), následovaly švestky (14,8 % podíl), hrušně (7,0 % podíl), třešně/višně (5,8% podíl) a meruňky (4,9% podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2016 snížil z 1,51 t/ha na 1,19 t/ha a zůstává stále na nízké úrovni. Důvodem jsou především rozsáhlé plochy mladých sadů, které ještě nezačaly plodit, nižší plodnost starších sadů a vliv mají pravděpodobně i nepříznivě suché roky.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují nejvyšší podíl LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), a to téměř 24,2 %, luskoviny (8,1 %) a pícniny na OP (6,1 %). U obilovin byla opět mírně přesáhnuta hranice 2 %. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán stejně jako v předchozím roce u ovsy (16,3 %), triticále (9,5 %) a žita (8,9%).

Z pohledu podílu bioprodukce na celkové produkci v ČR zaujímaly přední pozici LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) s 11,1 % a luskoviny na zrno s 4,9 %. Produkce obilovin v EZ tvořila 0,9 % z celkové sklizně obilovin v ČR a produkce zeleniny stoupala téměř na 0,7 %. Při srovnání produkce jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahoval kmín (12,2 %), oves (11,2 %) a lupina na zrno (7,2 %). Dlouhodobě se 5% podílu přibližuje také triticále, žito a hořčice. Významně vzrostla produkce ovsy z 8 % v roce 2016 na 11,2 % v roce 2017. Z pohledu hektarového výnosu se v roce 2017 pohybovaly výnosy obilovin v EZ v rozmezí 53–81 % výnosu konvenčního, hektarový výnos luskovin kolem 80 %, výnosy brambor kolem 43 %, u olejin 35 % a u pícnin 38 % konvenčního výnosu. Srovnání produkce zeleniny je velmi obtížné vzhledem k různorodosti druhů.

Objem ekologické produkce na orné půdě se meziročně zvýšil o 1,96 %, přičemž meziročně klesla produkce u technických plodin o 25 %, např. konkrétně u olejin (o téměř 50 %). Zde ale bude pokles způsobem patrně nesprávným zařazením tykve olejně mimo olejníny v roce 2016. Naopak nejvyšší nárůst produkce byl zaznamenán meziročně u LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) o 74,7 %, zeleniny (o 72,9%) a okopanin (o téměř 24,7%). U TK klesl objem produkce o 18,6 %, přičemž u ořechů klesla produkce o 47,5 %, u ovocných sadů o 18,6 % a u vinic produkce klesla o 21,7 %.

V Tab. 14 jsou u některých plodin v ekologickém zemědělství uváděny témař shodné nebo i vyšší hodnoty hektarového výnosu proti konvenčním výnosům (např. hořčice a lupina). Jedná se však pouze o odhady plánů, které mohou být zemědělci nadhodnoceny a tím zkreslovat uváděné hodnoty. Skutečná produkce v EZ bude známa až po kontrole provedené na farmách v následujícím roce.

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – základní komodity

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	1 492	13 729,75	52 713,35	66 443,10	167 030,36	3,17
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	699	5 239,86	24 243,03	29 482,89	70 208,62	2,90
Pšenice obecná	318	2 438,29	6 628,76	9 067,05	20 652,42	3,12
Špalda	101	145,54	2 636,47	2 782,01	8 193,39	3,11
Pšenice tvrdá	8	6,49	37,28	43,77	82,90	2,22
Žito	107	185,99	1 795,77	1 981,76	5 148,61	2,87
Ječmen	215	585,76	2 594,49	3 180,25	7 198,74	2,77
Oves	366	1 111,50	6 060,95	7 172,45	15 944,35	2,63
Tritikále	171	543,77	2 900,85	3 444,62	8 747,73	3,02
Kukuřice na zrno	14	186,73	514,86	701,59	2 315,55	4,50
Pohanka	41	22,05	759,97	782,02	1 214,72	1,60
Proso	6	0,00	251,32	251,32	529,20	2,11
Ostatní obiloviny na zrno	8	13,74	62,31	76,05	181,01	2,90
Luskoviny na zrno celkem (suché luskoviny)	128	819,02	2 636,10	3 455,12	4 924,30	1,87
Hrách	73	461,62	1 443,07	1 904,69	2 725,96	1,89
Bob	5	99,13	69,62	168,75	92,59	1,33
Lupina	23	50,95	329,79	380,74	496,00	1,50
Sója	4	97,45	85,53	182,98	209,00	2,44
Peluška	37	72,65	657,16	729,81	1 279,07	1,95
Ostatní luskoviny	10	37,22	50,93	88,15	121,68	2,39
Okopaniny celkem	222	21,01	264,66	285,67	3 630,73	13,72
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	212	19,22	191,96	211,18	2 448,38	12,75
Cukrová řepa (včetně sadby)	7	0,10	63,46	63,56	1 154,54	18,19
Ostatní krmné okopaniny a brukvovité (bez osiv)	20	1,69	9,24	10,93	27,81	3,01
Technické plodiny celkem	135	1 098,38	2 099,13	3 197,51	1 743,29	0,83
Olejniny	64	340,28	981,83	1 322,11	901,40	0,92
Slunečnice	7	38,12	55,14	93,26	109,70	1,99
Sója	2	0,00	14,78	14,78	21,92	1,48
Řepka a řepice	2	104,97	29,93	134,90	50,00	1,67
Mák	4	6,59	14,85	21,44	2,29	0,15
Hořčice	33	159,92	538,07	697,99	469,86	0,87
Tykev olejná	19	30,68	310,63	341,31	235,13	0,76
Ostatní olejniny	6	0,00	18,43	18,43	12,50	0,68
Aromatické, léčivé rostliny a koření (LAKR)	78	751,54	1 051,27	1 802,81	749,59	0,71
z toho: ostrostřečec	13	48,18	244,96	293,14	213,43	0,87
kmín	24	488,69	579,45	1 068,14	402,49	0,69
Ostatní technické plodiny	9	6,56	66,03	72,59	92,30	1,40

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017; data od 4 427 subjektů

Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – zelenina a jahody

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Čerstvá zelenina, melouny, jahody	103	49,25	203,04	252,29	1 585,27	7,81
Košťáloviny/brukvovité	28	1,83	5,94	7,77	33,85	5,70
Květák a brokolice	10	0,45	1,18	1,63	5,75	4,87
Kapusta	9	0,48	1,46	1,94	4,76	3,26
Hlávkové zelí	16	0,87	2,38	3,25	18,74	7,87
Ostatní košťáloviny / brukvovité	14	0,03	0,92	0,95	4,60	5,00
Listová/stonková zelenina	34	0,31	6,46	6,77	19,60	3,03
Pór	10	0,05	1,41	1,46	6,91	4,90
Salát	24	0,22	2,80	3,02	7,30	2,61
Špenát	8	0,00	1,16	1,16	2,36	2,03
Ostatní listová / stonková zel.	14	0,04	1,09	1,13	3,03	2,78
Plodová zelenina	71	9,40	70,75	80,15	215,58	3,05
Rajče	31	4,84	4,04	8,88	14,64	3,62
Paprika	22	0,00	2,32	2,32	6,73	2,90
Okurek	22	0,05	2,61	2,66	10,33	3,96
Dýně, patizon, cuketa...	59	4,51	56,52	61,03	155,01	2,74
Ostatní plodová zelenina	16	0,00	5,26	5,26	28,87	5,49
Kořenová a hlízová zelenina	77	10,53	76,31	86,84	1 258,22	16,49
Mrkev	47	2,12	43,58	45,70	1 049,41	24,08
Petržel	25	1,24	2,51	3,75	8,83	3,52
Česnek	14	1,13	6,53	7,66	11,92	1,83
Cibule a šalotka	40	1,03	17,55	18,58	166,69	9,50
Celer bulvový	52	0,00	1,32	1,32	5,98	4,53
Ostatní kořenová / hlízová zel.	22	5,00	4,82	9,82	15,39	3,19
Luskoviny	24	25,88	39,88	65,76	52,49	1,32
Hrášek	15	25,74	39,26	65,00	51,20	1,30
Fazole a zelená fazolka	13	0,14	0,56	0,70	1,17	2,09
Ostatní luskoviny	2	0,00	0,06	0,06	0,12	2,00
Ostatní zelenina	9	0,00	1,05	1,05	2,15	2,05
Jahody	25	1,30	2,65	3,95	3,38	1,28

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017; data od 4 427 subjektů

Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2017 – pícniny

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Pícniny na OP (píce v seně)	1 153	6 133,80	22 249,65	28 383,45	84 581,74	3,80
Jednoleté pícniny – v seně	127	243,96	2 752,48	2 996,44	12 390,99	4,50
Kukuřice na zeleno (na siláž)	15	36,28	265,25	301,53	2 315,60	8,73
Ostatní jednoleté pícniny – v seně	115	207,68	2 487,23	2 694,91	10 075,39	4,05
Víceleté pícniny – v seně	1 101	5 889,84	19 497,17	25 387,01	72 190,75	3,70
z toho: vojtěška	105	467,28	2 383,44	2 850,72	7 054,16	2,96
Další plodiny na OP	26	73,94	422,77	496,71	353,87	n.a.
z toho: květiny a okrasné rostliny	2	0,00	0,63	0,63	0,26	0,41
OP na osivo a sadbu	20	61,07	394,71	455,78	322,00	0,82
Půda ladem (součást osevního postupu)	63	294,49	594,89	889,38	0,00	n.a.
Další plochy na OP (blíže nezařazeno)	26	73,94	422,77	496,71	353,87	n.a.
Houby	2	0,00	0,08	0,08	2,54	31,75

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je u pícnin uveden v seně.

* biopásy, RRD, jiná kultura, ostatní plocha, školka, zalesněné plochy apod.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017; data od 4 427 subjektů

Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2017 – trvalé kultury

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologický režim - plocha skutečně produkční	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
TK celkem	662	1 105,75	4 879,80	5 985,55	4 713,28	7 275,34	1,54
Ovocné sady*	571	874,32	3 633,83	4 508,15	3 560,72	4 235,21	1,18
Jabloně	439	530,40	1 349,97	1 880,37	1 323,81	2 697,90	2,04
Hrušně	205	50,90	297,59	348,49	291,47	297,33	1,02
Meruňky	89	40,26	399,98	440,24	390,36	207,33	0,53
Nektarinky	4	0,00	7,86	7,86	7,86	0,51	0,06
Broskvoně	30	2,18	21,62	23,80	21,58	24,13	1,12
Třešně / višně	197	62,60	417,45	480,05	415,65	245,68	0,59
Švestky	350	141,48	1 013,38	1 154,86	984,78	626,05	0,64
Ostatní ovoce	37	46,50	125,98	172,48	125,21	136,28	1,09
Ořechy	82	19,25	170,31	189,56	169,61	50,06	0,30
Bobuloviny	49	44,34	282,38	326,72	278,74	294,69	1,06
Vinice	80	149,85	727,09	876,94	638,03	2 532,10	3,97
Chmelnice	3	0,00	8,89	8,89	8,89	9,00	1,01
Další TK	29	17,99	57,30	75,29	57,29	154,28	2,69

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Plocha, na které jsou v daném roce očekávány výnosy.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017; data od 4 427 subjektů

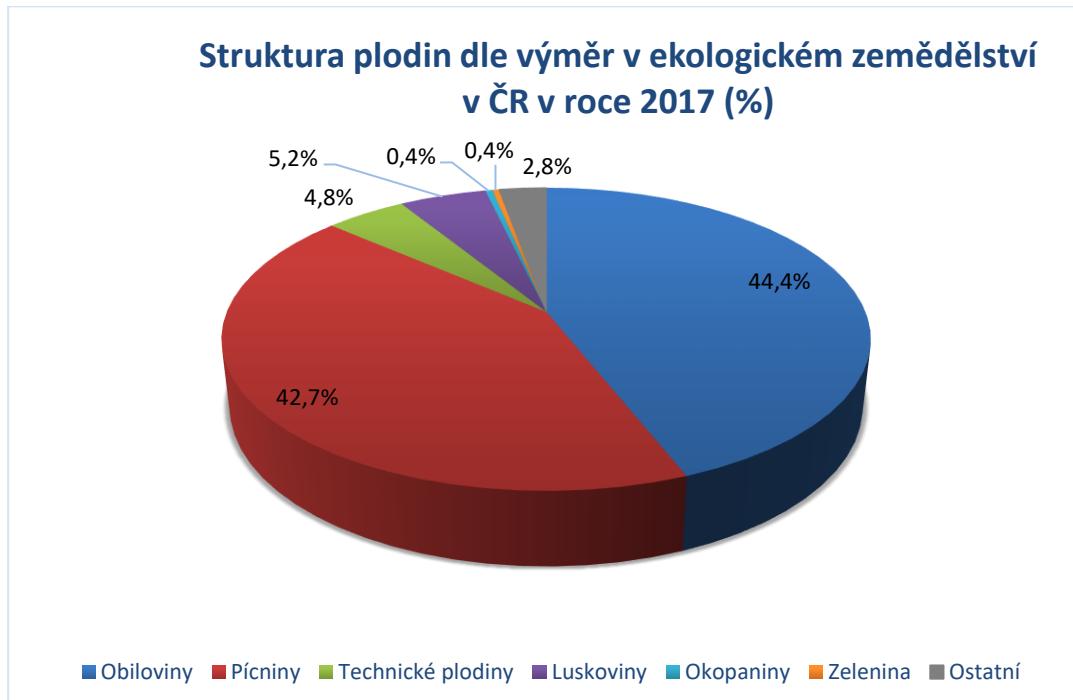
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2017 – trvalé travní porosty

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy ²⁾ (t/ha)
Louky a pastviny (pice v seně)	3 371	33 069,95	391 019,96	424 089,91	1 331 122,03	3,40

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je uveden v seně.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017; data od 4 427 subjektů.

Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2017 (%)

Zdroj: Vlastní výpočty ÚZEI.

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2016 a 2017 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2017

Plodiny	2016 (EZ)		2017 (EZ)		Struktura plodin 2017 (%)	Meziroční změna (%)		2017 (ČR)			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	27 633	64 898	29 483	70 209	44,37	8,18	0,35	1 354 682	7 456 779	5,50	2,18	0,94	52,73
Pšenice	7 991	17 778	9 111	20 735	30,90	16,64	-2,81	832 062	4 718 205	5,67	1,09	0,44	54,85
Špalda	4 525	13 082	2 782	8 193	9,44	-37,37	1,97	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
Ječmen	3 130	6 748	3 180	7 199	10,79	6,67	6,54	327 707	1 712 279	5,23	0,97	0,42	52,96
Žito	1 685	3 687	1 982	5 149	6,72	39,64	2,51	22 221	109 241	4,92	8,92	4,71	58,13
Oves	4 888	10 560	7 172	15 944	24,33	50,99	0,38	44 065	142 441	3,23	16,28	11,19	81,42
Tritikále	3 914	9 353	3 445	8 748	11,68	-6,47	4,15	36 263	177 252	4,89	9,50	4,94	61,55
Kukuřice na zrno	663	2 556	702	2 316	2,38	-9,41	5,65	85 995	588 105	6,84	0,82	0,39	65,64
Luskoviny na zrno	2 633	4 758	3 455	4 924	5,20	3,50	-7,10	42 857	100 417	2,34	8,06	4,90	79,91
Hrách	960	1 786	1 905	2 726	55,13	52,60	-14,86	34 793	87 323	2,51	5,47	3,12	75,30
Lupina	265	452	381	496	11,02	9,81	-26,47	4 536	6 900	1,52	8,39	7,19	98,68
Okopaniny	233	2 913	286	3 631	0,43	24,66	-9,02	90 020	5 104 380	56,70	0,32	0,07	24,20
Brambory	211	2 488	211	2 448	73,92	-1,58	-10,53	23 418	688 970	29,42	0,90	0,36	43,34
Technické plodiny	3 082	2 314	3 198	1 734	4,81	-25,08	-16,16	488 510	1 281 596	2,62	0,65	0,14	31,68
Olejniny	2 000	1 797	1 322	901	41,35	-49,84	-23,33	479 523	1 269 436	2,65	0,28	0,07	34,72
Řepka	348	529	135	50	10,20	-90,55	-41,81	394 262	1 146 224	2,91	0,03	0,00	57,39
Soja	239	534	15	22	1,12	-95,89	-33,63	15 344	37 012	2,41	0,10	0,06	61,41
Hořčice	525	317	698	470	52,79	47,99	-3,33	11 825	9 542	0,81	5,90	4,92	107,41
LAKR	979	429	1 803	750	56,38	74,73	24,56	7 457	6 732	0,92	24,18	11,13	77,17
Kmín	356	164	1 068	402	59,25	144,76	-8,00	4 125	3 311	0,80	25,89	12,16	86,25
Zelenina	189	917	252	1 585	0,38	72,94	47,08	10 237	241 692	-23,61	2,46	0,66	-33,08
Pícniny	28 597	87 759	28 383	84 582	42,72	-3,62	-1,81	463 158	4 616 411	9,97	6,13	1,83	38,11

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny pouze vybrané druhy plodin, které lze srovnat s konvenčními (ČSÚ). U kategorie okopaniny, technické plodiny a zelenina je hektarový výnos za ČR dopočítán z výměr a produkce (ČSÚ tyto údaje neuvádí).

*Celkový součet kategorie nemusí souhlasit s jednotlivými druhy plodin.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; vlastní výpočty ÚZEI

3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách

Stejně jako v předešlých letech, bylo také v roce 2017 zaznamenáno zvýšení stavů ekologicky chovaných zvířat. V meziročním srovnání činil tento nárůst 2,6 %. Na ekologických farmách bylo tedy chováno více než 418 tis. BIO zvířat², tj. zvířat která prošla přechodným obdobím a jsou již chována v ekologickém režimu (viz Tab. 15). Nejčastěji chovaným druhem hospodářských zvířat byl opět skot. V roce 2017 bylo v ekologickém režimu chováno 256 tis. kusů skotu, což je 61,2 % všech chovaných zvířat. Následoval chov ovcí s 23,6 %, dále chov drůbeže (10,5 %), koz (2,2 %), koní (2,1 %) a prasat (0,5 %).

V Tab. 15 je u jednotlivých kategorií hospodářských zvířat uvedena také meziroční změna stavů chovaných zvířat. Růstová tendence byla v roce 2017 zachována u počtu skotu, kde ve srovnání s rokem 2016 došlo k meziročnímu nárůstu o 3,8 %, přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán v případě skotu na porážku, a to 10 % proti předchozímu sledovanému období. Méně znatelné navýšení stavů proběhlo u kategorie ostatní skot³ (o 4,4 %) a krávy bez tržní produkce mléka (KBTPM), jejichž počet se meziročně navýšil o 2,8 %. Naopak k dalšímu poklesu, i když nižšímu než v roce 2016, došlo u kategorie dojnice (o 3,3 %). V roce 2017 byl tedy podíl dojnic v EZ na celkovém stavu skotu chovaném v ekologickém režimu 2,6 % a z dlouhodobého hlediska stále zaostával za celorepublikovým poměrem, který byl 26 % dojnic na celkovém stavu skotu v ČR.

V ekologických chovech ovcí byla opět zaznamenána negativní bilance v počtech chovaných zvířat. Ve srovnání s rokem 2016 došlo ke snížení stavů ekologicky chovaných ovcí o 2,4 %. Naproti tomu se neopakoval pokles počtu ekologicky chovaných koz. V roce 2017 došlo k nepatrnému nárůstu stavů těchto zvířat, a to o 0,1 %.

Růstová tendence byla zachována v případě ekologických chovů prasat. Počty ekologicky chovaných prasat se meziročně zvýšily o 8,2 %.

V rámci chovu drůbeže pokračovala růstová tendence. V roce 2017 došlo k meziročnímu navýšení počtu bio drůbeže o 4,47 %. Zvýšení stavů bylo zaznamenáno u kategorie brojleři, jejichž počty se meziročně zvýšily o téměř 17 %. Stavy nosnic a ostatní drůbeže (krůty, kachny a husy) naopak poklesly.

V roce 2017 došlo k mírnému navýšení počtu chovaných včelstev, jejich počet se meziročně zvýšil o 8,8 %.

Při srovnání celkového počtu hospodářských zvířat v ČR zaujímá chov bio skotu na celkových stavech 18 %, z toho podíl dojnic na jejich celkovém počtu dosahuje stále pouze 1,8 %. Největší oblibě se u ekozemědělců dlouhodobě těší chov ovcí a koz, kdy je v ekologickém chovu zařazeno 45,4 % ovcí a 32,8 % koz. Podíl ekologicky chovaných prasat na celkových počtech je zanedbatelný, dlouhodobě se pohybuje kolem hodnoty 0,1 %. Podobně je tomu u podílu bio drůbeže, který v roce 2017 činil 0,2 %. V případě koní je v režimu EZ zařazeno 24,8 % chovaných zvířat.

² Stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel a ostatních zvířat).

³ Telata určená do chovu a jako zástav, býčci, jalovičky a býci plemenní.

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2016 a 2017

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Meziroční změna počtu BIO zvířat 2017/16 (%)
	2017	2016	2017	
Zvířata celkem¹⁾	3 207	407 724	418 109	2,6
Skot (celkem)	2 454	246 684	255 978	3,8
Dojnice	141	6 913	6 686	-3,3
KBTPM	2 223	112 172	115 346	2,8
Skot na porážku	1 021	12 977	14 286	10,1
Ostatní skot	2 343	114 622	119 660	4,4
Ovce (celkem)	1 035	101 022	98 559	-2,4
Ovce – chovné samice	1 030	67 659	66 815	-1,3
Ostatní ovce	865	33 363	31 744	-4,9
Kozy (celkem)	315	9 229	9 240	0,1
Kozy – chovné samice	310	6 435	6 829	6,1
Ostatní kozy	217	2 794	2 411	-13,7
Prasata (celkem)	40	1 942	2 101	8,2
Výkrmová prasata	33	1 468	1 465	-0,2
Chovné prasnice	34	230	320	39,1
Ostatní prasata	18	244	316	29,5
Drůbež (celkem)	52	41 808	43 675	4,47
Brojeři	8	22 554	26 357	16,9
Nosnice	41	15 855	14 110	-11,0
Ostatní (krůty, kachny, husy)	20	3 399	3 208	-5,6
Koně	892	7 039	8 556	21,6
Včely (počet rojů)	3	80	87	8,8
Ostatní zvířata	88	432	423	-2,1
Poníci	51	213	185	-13,2
Oсли	30	45	60	33,3
Králíci	2	47	35	-25,5
Ostatní ²⁾	5	127	143	12,6

1) Stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat). Údaje o chovaných počtech ryb jsou také zjišťovány, ale z důvodu meziročních výkyvů vyplývajících ze specifik jejich chovu zde nejsou uvedeny.

2) Kategorie „ostatní“ v rámci ostatních zvířat zahrnuje v roce 2016 chov bizonů a jaků, v roce 2017 pouze chov bizonů.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány kromě počtů zvířat již v režimu EZ, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v přechodném období, nezapočítávají se však zvířata konvenční. Ze srovnání všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2017 vyplývalo, že 4,3 % skotu, 6,1 % ovcí, 6,9 % koz, 22,6 % prasat a 10 % koní nebylo chováno v ekologickém režimu.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2017 chováno téměř 392 tis. kusů přežvýkavců a koní (viz Tab. 16), což představuje 227 tis. VDJ. Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 67,8 % (resp. 87,7 % při přepočtu na VDJ). Zatížení travních porostů⁴ se v EZ při výměře 424 090 ha TTP⁵ pohybovalo v roce 2017 okolo 0,54 VDJ/ha a mírně vzrůstá.

Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2016 a 2017

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna 2017/16 (%)
		2017	2016	
Skot celkem	2 767	260 559	267 327	2,6
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	2 060	53 805	52 556	-2,3
Skot ve věku nad 6 měsíc do 24 měsíců	2 368	58 708	61 585	4,9
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 640	148 046	153 186	3,5
Ovce celkem	1 174	109 377	105 000	-4,0
Kozy celkem	373	10 521	9 919	-5,7
Koně celkem	1 016	9 059	9 498	4,9
Přežvýkavci a koně	x	389 516	391 774	0,6
Prasata celkem	47	2 051	2 716	32,4

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017

Každoročně jsou sledována také data o živočišné produkci pocházející z ekologických chovů zvířat. Tab. 17 zahrnuje živočišnou produkci (včetně prodeje živých zvířat), která je certifikovatelná (tj. pochází ze zvířat chovaných dle zásad EZ), a kterou farmář plánuje prodat v daném roce ať už jako BIO nebo konvenční produkt. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofarem (tj. produkce, která může být prodána v bio kvalitě) a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Předpokládaná produkce masa (bez započtení zástavu) poklesla o 0,9 % proti roku 2016 a činila 6 693 tun. Plánovaná produkce hovězího masa představovala 90% podíl na celkové produkci biomasy, a to i přes její mírný meziroční pokles o 0,6 %. Také u plánu produkce skopového masa byl zaznamenán meziroční pokles, i když výrazně nižší než v roce 2016. Plánovaná produkce skopového masa poklesla o 3,8 % a její podíl na celkovém objemu vyprodukovaného biomasa činil 6 %, podobně jako v roce 2016. Produkce kozího masa vzrostla, ve srovnání s předchozím sledovaným obdobím, o 3,8 %. V případě masa vepřového došlo k meziročnímu poklesu o 5 %. Podíl vepřového masa na celkové produkci biomasy se dlouhodobě pohybuje okolo hodnoty 2 %, v roce 2017 to bylo 1,8 %. Podobného podílu na celkové produkci biomasa dosáhla také plánovaná produkce masa drůbežího. V roce 2017 to byl 1,7% podíl, při současném meziročním poklesu produkce o 0,6 %.

Kromě produkce masa je dlouhodobě sledován také prodej živých zvířat. Proti roku 2016 došlo k meziročnímu nárstu obou uvedených kategorií zástavu, tedy telat i jehňat. Počet zástavových telat se meziročně zvýšil o 7,2 %, k prodeji jich tak bylo plánováno celkem 57 197 kusů. Počet jehňat

⁴ Počet VDJ zvířat zkrmujících objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. VDJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

⁵ Jedná se o údaj ze Statistického šetření na ekologických farmách ÚZEI za rok 2017

v zástavu se navýšil z 16 034 kusů v roce 2016 na 16 870 kusů v roce 2017, což představovalo meziroční nárůst o 5,2 %. Pro potřebu srovnání s výše uvedenými hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl zástav přepočten na objem masa (viz Tab. 17). U zástavového skotu byla předpokládaná průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50% výtěžnost.

Počty zvířat prodaných do chovu nevykázaly v roce 2017 zásadní pokles jako v roce předešlém. Naopak u všech kategorií, s výjimkou ovcí a koz, došlo k nárůstu prodeje chovných zvířat. Prodej chovného skotu byl navýšen o 26,8 %, prodáno bylo celkem 4 231 kusů. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán u kategorie chovná drůbež, kdy jedna z farem věnující se chovu drůbeže výrazně zvýšila plán produkce v této kategorii. Meziročně tak došlo k navýšení plánu prodané chovné drůbeže o více než 88 %. Jak již bylo uvedeno výše, meziroční pokles prodeje chovných zvířat byl zaznamenán u ovcí, kde došlo k poklesu o 20,2 %, a chovných koz s poklesem 14,7 %.

V rámci živočišné výroby je dlouhodobě sledována také mléčná produkce, která je pro přehlednost rozdělena do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé, směrující přímo do mlékáren, dále mléko upravené, vhodné k přímé spotřebě a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie, jsou souhrnně označeny jako „další mléčná produkce“ a patří sem např. kysané mléčné výrobky⁶, máslo, tvaroh či smetana.

V roce 2017 došlo k mírnému poklesu produkce čerstvého kravského mléka, a to o 1,7 %. Naopak v případě upraveného mléka kravského došlo k meziročnímu nárůstu vyprodukovaného množství o 28,6 %. Důvodem tohoto navýšení je pravděpodobně zprovoznění mlékárny a s ní spojený rozvoj zpracování kravského mléka u jednoho z registrovaných farmářů. Meziroční nárůst produkce byl zaznamenán u mléka kozího, a to jak upraveného (o 7,2 %), tak i čerstvého. V případě čerstvého kozího mléka byl nárůst plánované produkce znatelnější, meziročně se zvýšila o 17,5 %. Jedním z hlavních důvodů je pravděpodobně registrace nového chovatele koz, který v roce 2017 zahájil produkci kozího mléka. Naproti tomu o 17,3 % poklesla produkce čerstvého ovčího mléka a ovčího sýra (7,9 %). Pokles plánované produkce byl ve srovnání s rokem 2016 zaznamenán také u sýra kravského, a to o 8,4 %. U produkce sýra kozího byl naopak zaznamenán nárůst o 5,5 %. V případě produkce kysaných mléčných výrobků byl, po meziročním snížení v roce 2016, zaznamenán opětovný nárůst. Vyprodukované množství těchto výrobků, které v roce 2017 činilo téměř 115 tis. litrů, se tak přiblížilo hodnotě z roku 2015, kdy před zmíněným poklesem bylo vyprodukováno více než 107 tis. litrů kysaných mléčných výrobků. Nárůst produkce nastal také v případě biomásla, a to o 45,4 %. Výrazný pokles, způsobený zejména snížením plánu u jednoho z významných producentů, byl zaznamenán u produkce smetany.

Produkce vajec ke konzumaci se mírně zvýšila. Proti roku 2016 nastal meziroční nárůst o 9,4 %. Předpokládaná produkce medu se meziročně snížila o 39 % z důvodu snížení plánu u jednoho z producentů.

⁶ V kategorii kysané mléčné výrobky jsou zařazeny např. jogurty, jogurtové a kefírové mléko, zakysaná smetana a jiné fermentované výrobky.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2016 a 2017

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna (%)
		2017	2016	2017	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	2 025	10 866,05	11 174,85	2,8
Hovězí-maso	1 000 kg	1 573	6 062,75	6 027,12	-0,6
Hovězí-zástav	1 000 kg	1 539	4 803,30	5 147,73	7,2
Skopové/Jehněčí	1 000 kg	790	588,21	580,53	-1,3
Skopové/Jehněčí - maso	1 000 kg	609	427,87	411,83	-3,8
Skopové/Jehněčí - zástav	1 000 kg	408	160,34	168,70	5,2
Kozí	1 000 kg	133	18,04	18,72	3,8
Vepřové	1 000 kg	36	130,14	123,25	-5,0
Drůbeží	1 000 kg	18	112,94	112,29	-0,6
Králičí	1 000 kg	3	0,12	0,12	0,0
Živá zvířata - prodej jako zástav nebo na chov					
Zástav - telata	kusy	1 539	53 370	57 197	7,2
Zástav - ovce	kusy	408	16 034	16 870	5,2
Chov - skot	kusy	222	3 337	4 231	26,8
Chov - ovce	kusy	70	2 517	2 009	-20,2
Chov - kozy	kusy	70	975	832	-14,7
Chov - prasata	kusy	2	38	47	23,7
Chov - drůbež	kusy	4	175	330	88,6
Chov - koně	kusy	36	92	120	30,4
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko	- kravské	1 000 l	86	32 753,88	32 207,17
	- ovčí	1 000 l	6	65,50	54,20
	- kozí	1 000 l	22	96,35	113,21
Upravené mléko	- kravské	1 000 l	21	150,17	193,16
	- ovčí	1 000 l	2	9,39	9,40
	- kozí	1 000 l	15	45,44	48,70
Sýr	- kravský	1 000 kg	27	70,01	64,16
	- ovčí	1 000 kg	12	23,67	21,80
	- kozí	1 000 kg	23	37,80	39,86
Další mléčná produkce:					
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	12	86,99	114,95	32,1
Tvaroh	1 000 kg	13	39,98	38,14	-4,6
Máslo	1 000 kg	6	2,00	2,91	45,4
Smetana	1 000 l	5	39,08	18,83	-51,8
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	40	209,18	228,85	9,4
Med	1 000 kg	3	1,73	1,05	-39,1

1) U zástavového skotu byla předpokládaná průměrná hmotnost 180 kg a 50 % výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a také 50 % výtěžnost.

2) Počty kusů v kategorii Zástav – telata a Zástav – ovce jsou pro potřeby srovnání přepočítány také na hmotnost produkce v mase a uvedeny také v kategorii Maso (tj. Hovězí – zástav, Skopové/Jehněčí – zástav).

Pozn.: Údaje o rybím mase jsou také zjištovány, ale z důvodu meziročních výkyvů vyplývajících z jejich chovu nejsou uvedeny.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017

4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Dle zákona o EZ⁷ musí každý zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, podat žádost o registraci na MZe. Registrace rozlišuje následující kategorie subjektů:

- ekologický podnikatel (ekozemědělec),
- výrobce biopotravin (zpracovatel bioproduktů),
- osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu (tj. obchodník, dovozce, vývozce),
- výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv,
- výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu (osiv),
- ekologický chovatel včel (není zahrnován do ekozemědělců, jelikož nemusí mít vlastní z. p.),
- jiná povaha činnosti (např. ekologický pěstitel hub, ekologický chovatel ryb, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin).

V rámci distributorů jsou sledovány počty dovozců a vývozeců ze/do třetích zemí (tj. zemí mimo EU). Sledovány jsou také počty tzv. faremních zpracovatelů, (tj. subjektů registrovaných v kategorii výrobce biopotravin a současně jako ekozemědělec, pěstitel hub, včelař nebo chovatel ryb). Celkový počet subjektů (tj. subjekt je započítán pouze 1x na základě IČ nebo rodného čísla) a provozoven (tj. započítány jsou všechny provozovny/farmy daného subjektu) v jednotlivých kategoriích ke konci let 2016 a 2017 uvádí Tab. 18.

Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2016 a 2017

Kategorie	Počet subjektů / provozoven		Meziroční změna 2016/17	
	2016	2017	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	4 243 / 4 265	4 399 / 4420	156 / 155	3,7
Výrobci biopotravin	607 / 639	672 / 731	65 / 92	10,7
Distributoři bioproduktů a biopotravin	501 / 558	730 / 797	229 / 239	45,7
Výrobci krmiv	49 / 49	57 / 57	8 / 8	16,3
Výrobci osiv	44 / 46	50 / 50	6 / 4	13,6
Ekologičtí včelaři	12 / 12	11 / 11	-1 / -1	-8,3
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. zemí	190 / 190	250 / 258	60 / 68	31,6
Vývozci biopotravin do 3. zemí	96 / 96	141 / 149	45 / 53	46,9
Faremní zpracovatelé	219 / 219	221 / 221	2 / 2	0,9

Zdroj: REP, vlastní výpočty ÚZEI

Pozn.: V počtech provozoven u výrobců biopotravin a distributorů nefigurují provozovny firmy Billa s.r.o. z důvodu krátké registrace na činnost výrobce a zaznamenání pouze jedné provozovny v REP (obchodní činnost).

Je třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofarem či provozoven. Např. mezi ekozemědělci je registrován státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s. p. obhospodařující 5 samostatných ekofarem. Mezi výrobci je např. MyFoodMarket, s.r.o. se svými 8 pobočkami nebo bio nebio, s. r. o. se 3 pobočkami. Současně působí řada subjektů ve více kategoriích, kdy výrobce biopotravin je současně distributorem nebo výrobcem krmiv apod. Dle těchto informací bylo k 31. 12. 2017 v EZ registrováno celkem 5275 subjektů, což představuje nárůst o 372 subjektů, resp. o 7,6 %

⁷ Dne 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 344/2011, kterým se mění dosavadní zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

v porovnání s rokem 2016. Rostoucí trend byl, s výjimkou roku 2014, ve kterém se celkový počet subjektů snížil o 0,4 %, zaznamenán i v předchozích letech (nárůst o 5,1 % v roce 2016, o 6,2 % v roce 2015 a o 0,5 % v roce 2013).

Ke konci roku 2017 působilo v EZ 5 275 (resp. ekologických podnikatelů), z nichž 221 (0,9 %) subjektů bylo registrováno zároveň jako výrobce biopotravin. Jako zemědělec a distributor bylo registrováno 85 subjektů. Během roku 2017 ukončilo svoji činnost 200 ekologických zemědělců, naopak nově se registrovalo 355 subjektů.

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2017 registrováno 672 subjektů (resp. 731 výrobních míst). Meziročně jde o navýšení o 10,7 % (v roce 2016 o 12 %, v roce 2015 o 7,1 %). Ačkoli počty výrobců každoročně narůstají, nejedná se už o tak výrazné navýšení jako v letech 2009 a 2008 (nárůst o 14 %, resp. 82 %).

Pro lepší představu o struktuře výrobců biopotravin jsou v Tab. 20 uvedeny počty subjektů, které v roce 2016 prováděly danou výrobní činnost.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2017 vzrostl na 730 subjektů (resp. 797 provozoven), což představuje meziroční nárůst o 45,7 %. Nárůst převyšil vývoj v letech 2015 až 2012, (ve kterém meziroční nárůst činil 30,8 %). Zvýšil se i počet dovozců a vývozců z/do 3. zemí (o 37,1 % a o 46,9 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat.

Bližší informace o výrobcích a distributorech budou uvedeny ve Zprávě o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2017.

Tab. 19 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2017

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců ¹⁾ 2017
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	120
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	1
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	88
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	19
10.5	Výroba mléčných výrobků	88
10.6	Výroba mlýnských a škrobárenských výrobků	41
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	28
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	164
11.0	Nápoje	96 ²⁾
	Ostatní	49 ³⁾

¹⁾ Počet výrobců je uveden včetně provozoven.

²⁾ Počet výrobců nápojů se liší od údajů poskytovaných pro Eurostat, kde nejsou započítány subjekty vyrábějící víno z vlastní produkce hroznů.

³⁾ Ostatní – zahrnuje subjekty u kterých nelze zcela jasně určit jejich hlavní činnost

Zdroj: REP; vlastní výpočty ÚZEI.

5. Další informace o ekologických farmách

V rámci první části dotazníku byly zjišťovány kromě základních statistických údajů také dodatečné informace významné z pohledu politiky MZe týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek v předchozím roce a ověření zvýšené potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

5.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2017)

Některé podniky se současně s ekologickým zemědělstvím věnovaly také konvenčnímu způsobu hospodaření. Z celkového počtu 4 427 respondentů uvedlo 162 ekofarem (tj. 3,7 %), že provozovalo v roce 2017 jak ekologické, tak konvenční hospodaření. Jednalo se tedy o téměř srovnatelný podíl jako v roce 2016 (3,6 %).

Z uvedených 162 ekofarem uvedlo souběh v rostlinné výrobě (hospodařilo na konvenční půdě) 76 podniků (46,9 %), přičemž 63 z nich realizovalo souběh pouze v RV. Částečně na konvenčních plochách hospodařily tedy 1,7 % farem. Souběh v živočišné výrobě (tzn. v chovu konvenčních hospodářských zvířat) uvedlo 99 ekofarem, z toho souběh pouze v ŽV mělo 86 ekofarem. Jinak řečeno, 13 ekofarem (tj. 8 %) z těch, které uvedlo nějaký souběh, provozovalo konvenčně jak rostlinnou, tak i živočišnou výrobu. Nejčastěji zastoupenou kategorií konvenčně chovaných hospodářských zvířat byla drůbež (34 farem) a koně (17 farem). U drůbeže se však z velké části jedná pouze o drobné hobby chovy. Méně farem už se věnovalo konvenčnímu chovu prasat (16 farem), chovu masného skotu (14 farem), chovu koz (12 farem) a chovu ovcí (10 farem). Chov mléčného skotu v konvenci uvedlo 9 farem. Celkem 22 farem chovalo konvenčně také jiné druhy zvířat, např. jelenovité (především daňky), lamy, králíky, ryby a včely.

5.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)

K posouzení ekonomickej výkonnosti ekofarem je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarem na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření byly dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2017 na výsledek hospodaření v roce 2016), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 427 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2016 se ziskem 91,0 % (4 031 subjektů), 3,5 % realizovalo ztrátu (154 subjektů) a zbylých 5,5 % údaj neuvědlo z důvodu, že farma v daném roce ještě neexistovala (začínající zemědělci, 242 subjektů).

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farem (tj. vyloučíme odpovědi farem registrovaných po roce 2016), zůstalo 4 185 ekofarem, z nichž 96,3 % uvedlo, že v roce 2016 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo 3,68 % podniků (154 subjektů). Jde o mírný růst, v loňském roce realizovalo ztrátu 3,4 % subjektů.

V rámci ekofarem se záporným HV byly zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozložení od 0 ha až po 375,32 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 21). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patřily ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykázalo 11,8 % podniků. Všechny kombinace hospodaření zaznamenaly meziroční růst ziskovosti, přičemž nejnižší podíl ztrátových podniků byl u subjektů s trvalými kulturami v kombinaci s ornou půdou.

Tab. 20 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2015 a 2016

Užití půdy	Počet ekofarem	HV pozitivní	HV negativní	HV neuvedli	Podíl ziskových ekofarem (%)	
					2015	2016
OP vč. zeleniny	188	180	8	0	92,7	95,7
TTP	1 913	1 838	75	0	97,0	96,1
TK	153	135	18	0	93,0	88,2
OP + TTP	1 266	1 240	26	0	97,2	97,9
OP + TK	95	94	1	0	93,1	98,9
TTP + TK	242	229	13	0	94,5	94,6
OP + TTP + TK	285	276	9	0	96,5	96,8
Bez půdy ¹⁾	43	39	4	0	95,7	90,7
Celkem	4 185	4 031	154	0	96,4	96,3

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2016 zahrnutы subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, dále pak farmy, které v roce 2017 ukončily činnost.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEL 2016 a 2017; data od 4 185 subjektů za rok 2016.

5.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016)

Obdobně, jako u dotazu na hospodářský výsledek, byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2016 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnutы pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 4 185 subjektů)⁸.

V roce 2016 pracovalo na ekologických farmách, bez ohledu na počet odpracovaných hodin, celkem 10 796 osob, z toho 75,4 % na plný úvazek, 12,3 % na částečný úvazek a stejně tak 12,3 % byli zastoupeni sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadla více než třetina na rodinné členy (3 814 osob), z nichž 71,2 % pracovalo na plný úvazek, 21,8 % na částečný úvazek a 7,0 % jako sezonní a příležitostní pracovníci (viz Tab. 22).

Meziročně došlo v roce 2016 k zvýšení podílu sezónních pracovníků (nárůst o 2,4 %), pracovníků na částečný úvazek (nárůst o 11,1 %), i plný úvazek (nárůst o 2,7 %). V roce 2016 došlo k výraznému zvýšení počtu pracovníků najímaných v rámci rodiny. Tento nárůst je způsoben zejména změnou metodiky vyplňování počtu rodinných příslušníků v rámci kategorie sezonní pracovníci, a to jednou kontrolní organizací. V roce 2016 činil podíl sezónních a příležitostních pracovníků z řad rodinných příslušníků 20,1 %, zatímco v roce 2015 to bylo 3,7 %. Podíl rodinných členů u pracovníků na plný úvazek se meziročně snížil o 7,1 % a naopak jejich zastoupení vzrostlo u pracovníků na částečný úvazek z 58,4 % na 62,7 %.

Celkově počet pracovních sil v roce 2016, v přepočtu na plně zaměstnané⁹, činil 8 723 pracovníků, což představuje nárůst o 3 % z počtu 8 473 pracovníků v roce 2015. Počet ekofarem meziročně vzrostl o 5,8 %. Oproti předchozímu období došlo k poklesu počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,14 na 2,08 AWU. V rámci ČR se tato hodnota dle Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2016 pohybovala okolo 3,94 pracovníka na zemědělský podnik (dle FSS 2016)¹⁰.

⁸ Jedná se o subjekty zahrnuté v šetření, které byly registrovány do roku 2016 u příslušné Kontrolní organizace.

⁹ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

¹⁰ Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2016.

Z pohledu zaměstnanosti při srovnání počtu pracovníků připadlo dle tohoto šetření na 100 ha z. p. 1,72 pracovníka v EZ, v zemědělství jako celku pak 3,02 (FSS 2016). Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2016 připadlo v průměru 58 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo okolo 33 ha z. p. (FSS 2016). Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z původních 1,32 AWU v roce 2007. Naopak v zemědělství jako celku (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,02 AWU (FSS 2016).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou travních porostů. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarem (např. u ekofarem s výměrou do 100 ha z. p. připadlo v roce 2016 na 1 pracovníka jen 25 ha, u ekofarem s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p., šlo již o 75 ha a při výměře nad 500 ha, měl 1 pracovník na starost okolo 84 ha. Podobný vliv má typ kultury – nejnižší potřeba pracovníků je u ekofarem s chovem skotu na trvalých travních porostech (1,64 AWU/100 ha z. p., neboli zhruba 61 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování trvalých kultur (pouhých 3,28 ha na 1 pracovníka). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách.

Je třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou měnit také s použitou metodikou. Dle FADN byla potřeba pracovníků v EZ za rok 2016 uvedena ve výši 2,18 AWU na 100 ha zemědělské půdy a 2,68 AWU pro konvenci.

Tab. 21 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2015 a 2016

Ukazatel	2015		2016		Meziroční změna 2016/2015
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	7 929	76,1	8 140	75,4	2,7
<i>z toho rodinných členů</i>	2 923	36,9	2 716	33,4	-7,1
Pracovníci na částečný úvazek	1 191	11,4	1 323	12,3	11,1
<i>z toho rodinných členů</i>	696	58,4	830	62,7	19,3
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 302	12,5	1 333	12,3	2,4
<i>z toho rodinných členů</i>	48	3,7	268	20,1	458,3
Pracovníci celkem	10 422	100,0	10 796	100,0	3,6
<i>z toho rodinných členů</i>	3 667	35,2	3 814	35,3	4,0
Přepočet na AWU¹⁾	8 473	x	8 723	x	3,0
Počet farem	3 956	x	4 185	x	5,8
AWU / ekofarma	2,14	x	2,08	x	-2,7
AWU / 100 ha z.p.	1,71	x	1,72	x	0,6
100 ha z.p. / AWU	58	x	58	x	-0,6

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2016 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2017

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEL 2016 a 2017

Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2016

Cílem druhé části zprávy je poskytnout informace o způsobech uplatnění rostlinné a živočišné produkce vyprodukované na ekofarmách v roce 2016. Součástí analýzy je určení rozsahu prodeje bioproduktů na konvenčním trhu, rozsahu zpracování bioproduktů na ekofarmách a významu přímého prodeje z ekofarem (tzv. prodeje ze dvora). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány zpětně z důvodu jejich reálnosti (tj. v průběhu roku 2017 byly sbírány údaje za rok 2016).

Jelikož se druhá část zprávy věnuje analýze způsobů uplatnění bioprodukce vyprodukované v roce 2016, jsou níže prezentované údaje založeny na dotazníku, který vyplňovaly pouze ekofarmy, které již mohly v daném roce (2016) prodávat alespoň část své produkce jako bioprodukt s certifikátem. Prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po uplynutí tzv. přechodného období¹¹. Z tohoto důvodu z celkového počtu 4 427 respondentů odpovídalo na následující otázky pouze 3 280 ekofarem (tj. farem, které odpověděly kladně na otázku týkající se realizování nějaké rostlinné nebo živočišné produkce, kterou bylo možné prodat již s certifikátem).

6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2016)

V rámci analýzy způsobů uplatnění produkce je zjišťován zpětně objem celkové skutečné bioprodukce a podíl prodaného množství v třídění na prodej na domácím trhu (tedy v ČR) a export a dále prodej v bio kvalitě s certifikátem nebo na konvenčním trhu. Navíc je zjišťováno, jakým způsobem byla uplatněna neprodaná produkce, tzv. jiné užití zahrnující spotřebu na farmě ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo faremní zpracování či vlastní spotřebu zemědělce, příp. další užití jako např. neprodaný objem produkce na skladě.

Je třeba zdůraznit, že těchto 3 280 ekofarem „mohlo“ prodat nějakou svoji produkci jako bioprodukt, ale neznamená to, že ji skutečně v bio kvalitě nakonec prodaly (tzn., že produkce mohla být prodána jako konvenční produkt, zkrmena nebo jinak spotřebována zemědělcem nebo je stále na skladě). Po vyhodnocení získaných údajů a srovnání uvedeného skutečného objemu rostlinné a živočišné produkce v roce 2016 a plánovaného objemu na daný rok¹² jsou patrné určité rozdíly, které jsou dány zejména následujícími důvody:

- plánovaná produkce na daný rok je zjišťována při inspekci na farmě během daného roku, jedná se tedy o odhad zemědělce, který se může lišit od skutečnosti (např. odlišná reálná produkce plodin dle vývoje počasí, výskytu škůdců, úhyn zvířat plánovaných k prodeji nebo jejich ponechání na farmě, odlišné přírůstky, dojivost, změny stavu chovaných zvířat apod.),
- údaje vyplňují odlišné ekofarmy – pokud farmy skončí v EZ, pak je vyplňena její plánovaná produkce, avšak již chybí údaj o její skutečné produkci zjištovaný zpětně následující rok; naopak farma, které v průběhu roku skončilo přechodné období, často nevyplní plán produkce, ale uvede následně skutečný objem produkce,
- zpřesňování metodiky pro sběr dat (např. specifikace jednotek, uvádění živé, resp. přepočtené jatečné hmotnosti dle koeficientů výtěžnosti, pravidla zahrnování např. prodávaných živých zvířat mimo produkci masa či produkce mléka spotřebovaného ke krmení telat apod.).

¹¹ Výjimkou jsou situace, kdy je farma předána v rámci rodiny (např. z otce na syna) nebo prodána jiné ekofarmě a pak lze samozřejmě prodej bioproduktů realizovat ihned bez přechodného období.

¹² Plánovaný objem produkce daného roku (2016) je objem produkce zjištovaný již během daného roku (2016) pro účely dodání dat pro Eurostat, zatímco reálný objem produkce včetně zjištování způsobů uplatnění této produkce je zjištován zpětně v následujícím roce (2017) pro národní účely.

- neuvedení všech údajů z důvodu dostupnosti informací pouze o realizaci produkce v bio kvalitě a již nikoli o způsobu užití zbylého objemu produkce,
- chyby, které se mohou vzhledem k objemu zjišťovaných informací ve sběru dat vyskytnout (a to jak v datech o plánované produkci, tak v datech o reálné produkci).

6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem

Ze získaných dat je patrné, že mezi plánovanou a skutečnou rostlinnou produkcí jsou rozdíly, u některých plodin výrazné (viz Tab. 23). Srovnávan je plán bioprodukce na rok 2016 se skutečnou produkcí v daném roce, avšak bez produkce z přechodného období, která není v plánu odhadována. Z kapacitních důvodů nelze ze strany ÚZEL provádět ověřování správnosti jednotlivých dotazníků, je však možné komentovat hlavní příčiny rozdílů.

Z hlediska celkového objemu produkce:

V rámci obilovin klesla reálná produkce za rok 2016 u pohanky (o 13 %), pšenice špaldy (o 11 %), ječmen a žito (o 7 %). Nejvíce produkce stoupla u LAKR (léčivé a aromatické rostliny a koření), a to o 102 %, přičemž minulý roku produkce LAKR klesla o 49 %. Stejně jako minulý rok se navýšila produkce u kukuřice na zrno (o 15 %), proса (o 4%) a ovsy (o 1 %). Tritikale zůstalo beze změn. Obecně je důvodem např. časté nadhodnocování plánované produkce zemědělcem, významný vliv má také průběh počasí, aktuální zaplevelení polí a nutnost zaorání ploch nebo ukončení zemědělské činnosti u některých významných pěstitelů. Proti původním plánům byla nižší produkce u luskovin na zrno (o 47 %). Proti předchozímu roku se opět výrazně snížil počet farem nejvíce u obilovin (o 69 farem), luskovin na zrno (o 30 farem), olejnin (o 18 farem) a brambor (o 11 farem). Napříč tomu skutečná celková produkce byla u olejnin a brambor vyšší než plánovaná, a to o 26 t a o 67 t.

U zeleniny vzhledem k nižšímu počtu pěstitelů je objem plánované či reálné produkce velmi závislý na dodaných datech a situaci jednotlivých ekofarem. Množství produkce se může měnit v souvislosti s odchodem zásadních pěstitelů nebo z důvodu špatné úrody v daném roce. Velcí pěstitelé často ovlivní % nárůst nebo snížení produkce v rámci jednotlivých kategorií zeleniny, případně zeleniny jako celku. Příkladem takového velkého procentuálního nárůstu je produkce u kořenové zeleniny a luskovin na zeleno. U kořenové zeleniny o 433 %, z toho mrkev 710 % a cibule 486 % a luskoviny na zeleno o 226 %. V tunách to dělá u kořenové zeleniny nárůst o 1104 t a u luskovin na zeleno 12 t.

U osiva a sadby klesla produkce o 49 % a klesl i počet farem z 23 na 19 farem.

V případě trvalých kultur klesla reálná produkce téměř u veškeré produkce. Výjimkou jsou peckoviny, kde velikost produkce stoupla o 14 %. Nejvíce reálná produkce klesla u hrušek (o 91 %), u hroznů (o 28 %), u bobulovin (o 7%) a jablek (o 2%). Důvodem byly nadhodnocené plány a pak následná neúroda např. z důvodu jarních mrazíků. Část drobných pěstitelů uplatnění produkce nevyplnila z důvodu, že se jednalo o vlastní spotřebu majitelem sadu, kdy zemědělec nedokázal odhadnout sklizené množství.

Z hlediska podílu uplatnění na domácím trhu a na export:

Z pohledu exportu bylo v rámci obilovin téměř 42 % produkce z EZ vyvezeno do zahraničí. U proса bylo vyvezeno 100 % produkce, u kukuřice na zrno 54 %, u žita a pšenice (48 %) a u pšenice špaldy (47 %). Vysoký podíl exportu byl zaznamenán také u luskovin na zrno (57 %), olejnin (56 %) brambor (45 %) a z ovoce u bobulovin (25 %). Vysoký podíl na exportu měla také kořenová (hlízová) zelenina (89 %), a to především mrkev (93 %) a cibule (79 %). Naopak 100 % uplatnění na domácím trhu měly osiva a sadba, dále také veškerá zelenina kromě kořenové, luskovin na zeleno a hrozny.

V hojně míře se z ovoce na domácím trhu prodávaly také jablka (98 %), peckoviny (97 %), dále hrušky (97 %) a z dalších plodin také aromatické rostliny/koření (LAKR) (97 %).

Z hlediska prodeje produkce jako bio nebo konvenčního produktu:

V kvalitě bio se dařilo nejvíce prodávat téměř veškerou zeleninu (celkově 95 %), z obilovin proso (100 %), kukuřici na zrno (99 %), špaldu (89 %), pšenici (88 %), pohanku (88 %), triticale (84 %), oves (82 %), žito (77 %) a ječmen (74 %). Jako bio se prodávaly ve značné míře také luskoviny na zrno (91 %), brambory (84 %), olejniny (70 %) a z ovoce především jablka (73 %), hrušky (56 %) a peckoviny (48%). Naopak jako konvenční produkt byly nejvíce uplatněny hrozny (78 %), luskoviny na zeleno (75%) a bobuloviny (63 %).

Celkové zhodnocení uplatnění produkce jednotlivých kategorií plodin

Z celkového množství 62,1 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo 71 % prodáno (44,1 tis. tun) a to z 86 % v bio kvalitě. Na domácím trhu bylo uplatněno 58 % obilovin a 42 % bylo exportováno (viz Graf 4). Exportovalo se především proso (100 %), kukuřice na zrno (54 %), pšenice (48 %), žito (48 %) a špalda (47 %), viz Tab. 23. Na domácím trhu se naopak nejvíce uplatnil ječmen (90 %), pohanka (72 %), oves (63 %) a triticale (63 %). U většiny obilovin se meziročně mírně zvýšil podíl prodeje v bio kvalitě, kdy nejvyšší podíl byl dosažen u prosa (100 %). Podíl neprodané produkce (tedy zkrmené nebo využité jiným způsobem) u obilovin činil téměř 30 % objemu, z nichž zhruba 71 % bylo spotřebováno jako krmivo. Z hlediska užití bylo veškeré vyprodukované proso prodáno a také u kukuřice na zrno (96 %) a u pšenice špaldy (90 %) směřovala produkce ve velké míře přímo na prodej. Stejně jako v předchozích letech mělo z obilovin nejnižší podíl v rámci prodeje triticale (48 %), z důvodu jeho značného uplatnění jako krmivo (90%). Dle počtu farem i množství produkce byly v předchozím roce pšenice a oves nejčastěji pěstovanými obilovinami a tvořily téměř 63 % produkce obilovin v EZ v roce 2016.

U luskovin na zrno (celkem 2 516 tun) byla v roce 2016 na domácím trhu uplatněna produkce 43 % oproti předchozímu roku (48 %). Podíl prodeje v biokvalitě se naproti tomu zvýšil (z 81 na 92 %). Neprodaný objem luskovin (40 %) byl z poloviny využit jako krmivo a z poloviny pro další zpracování na farmě.

Stejně jako v předchozím roce byla produkce brambor v roce 2016 (celkem 2 554 tun) z 84 % prodávána (2 146 tun) a 16 % bylo využito jiným způsobem. U brambor došlo znova ke zvýšení uplatnění na domácím trhu na 55 % (40 % v roce 2015) a dařilo se je více uplatnit jako bioprodukt (84 %), stejně jako v roce 2015 (86 %). Jako bio brambory byly prodávány v ČR (55 %) a do v zahraničí (45 %). Pokud nebyly brambory prodávány, z 41 % byly využity pro vlastní spotřebu zemědělce (podniku).

V případě produkce olejin (1 823 tun) byla většina vyprodukovaného objemu prodána (99 %) tj. 1796 tun. Z toho 44 % se uplatnilo na trhu ČR a 56 % šlo na export. Zbylé 1 % produkce, která nebyla prodána, tvořila zásoby na skladě, případně byla využita jako krmivo nebo pro vlastní spotřebu. Z hlediska kvality se 70 % produkce prodalo jako bioprodukt a 30 % jako produkt konvenční.

Produkce LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) za rok 2016 byla z 97 % prodána v ČR, 58 % jako bioprodukt a 42 % prodána jako konvence. Vyprodukované bylo celkem 865 tun proti 315 tunám v roce 2015.

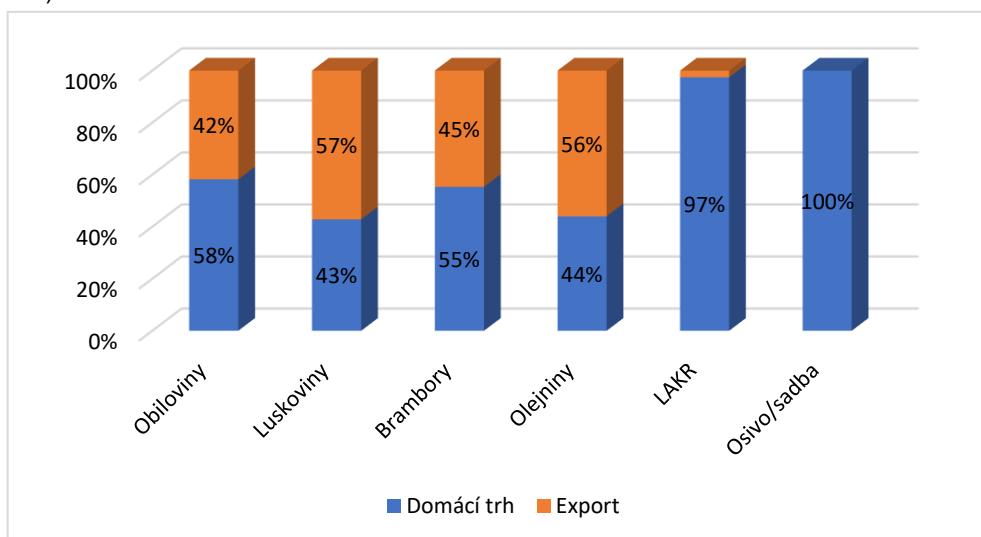
U produkce osiva a sadby (103 tun) bylo zaznamenáno stejně procentuální zastoupení jako v roce 2015, podíl prodeje byl (55 %) vůči dalšímu využití (45 %). Jiným využitím je myšleno zejména

využití na farmě opět jako osiva nebo sadby. Osivo bylo uplatňováno jako bioprodukt z 59 %. Veškerá produkce byla prodána v ČR.

V případě zeleniny (celkový údaj není uveden v Tab. 23) byla produkce z 94 % prodána a 6 % bylo využito jinak (z tohoto podílu bylo 17 % využito pro vlastní spotřebu podniku, 56 % bylo zpracováno na farmě a 22 % bylo využito jako krmivo). Pro vlastní spotřebu zemědělci nejčastěji využívali košťálovou zeleninu (37 %), z toho zelí 14 %. Dále potom plodovou zeleninu (19 %) a listovou zeleninu (16 %). V roce 2016 byla ze 100 % prodána v ČR košťálová, listová i plodová zelenina. Luskoviny na zeleno, byly uplatněny na trhu ČR z 82 %. V případě kořenové zeleniny (nejčastěji mrkve a cibule) se jednalo o vývoz do zahraničí, takže 89 % kořenové zeleniny vyprodukované v ČR šlo na export. Převážná část vyprodukované a prodané kořenové zeleniny (98 %) byla uváděna na trh v kvalitě bio.

V případě sledovaných skupin ovoce (jablka, hrušky, peckoviny, hrozny a bobuloviny) byla produkce z 66 % prodána a 34 % bylo užito jinak (u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o vlastní spotřebu a zpracování na farmě). Proti předchozímu roku byly 3 % uvedeného ovoce prodáno na export (23 % v roce 2015), u jablík to byly pouhé 2 % oproti loňským 40 % a u peckoven byly exportovány pouze 3 % objemu produkce, jako v roce 2015, stejně jako u hrušek (3 %). Z ovoce byly významné z pohledu prodeje jako bio produkt jablka (80 %), hrušky (70 %), peckoviny (60 %) a bobuloviny stoupaly ze 70 % na 37 %. V případě hroznů převažovalo jako v jiných letech jiné využití (54 %) nad přímým prodejem (46 %). Produkce, která se neprodá, je z 86 % zpracovávána na farmě. Proti předchozímu roku bylo jako bioprodukt prodáno 22 % této produkce hroznů, zbytek byl prodán jako produkt konvenční. Veškerá produkce hroznů byla prodávána v ČR. U bobulovin byl podíl prodeje 83 %, zbytek připadl na faremní zpracování a vlastní spotřebu na farmě. Byla zvýšená produkce prodaná v ČR, a to z 38 % na 75 %, zbytek šel na export (25 %). V kvalitě bio bylo prodáno 37 % (předchozí rok 70 % bobulovin).

Graf 4 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin v roce 2016 z hlediska typu trhu (%)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017.

Tab. 22 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2016 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce RV	Reálná rostlinná produkce v roce 2016 a její užití								Plán produkce na rok 2016 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce (t)	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem ¹⁾	Produkce ²⁾ (t)	Počet farem	Produkce	
			prodej (%)	jiné užití (%)	domácím (%)	export (%)	BIO produkt (%)	konvenční produkt (%)				absolutně (t)	(%)
Obiloviny	556	62 082	71%	29%	58%	42%	86%	14%	625	64 898	-69	-2 816	-4%
Pšenice	276	16 892	75%	25%	52%	48%	88%	12%	302	17 778	-26	-886	-5%
Špalda	110	11 665	90%	10%	53%	47%	89%	11%	117	13 082	-7	-1 417	-11%
Žito	72	3 423	76%	24%	52%	48%	77%	23%	76	3 687	-4	-264	-7%
Ječmen	197	6 250	60%	40%	90%	10%	74%	26%	208	6 748	-11	-498	-7%
Oves	314	10 663	63%	37%	63%	37%	82%	18%	327	10 560	-13	103	1%
Tritikale	167	9 320	48%	52%	63%	37%	84%	16%	175	9 353	-8	-33	0%
Pohanka	26	803	63%	37%	72%	28%	88%	12%	35	928	-9	-125	-13%
Proso	2	122	100%	0%	0%	100%	100%	0%	2	117	0	5	4%
Kukuřice na zrno	9	2 944	96%	4%	46%	54%	99%	1%	11	2 556	-2	388	15%
Luskoviny na zrno	87	2 516	61%	39%	43%	57%	92%	8%	117	4 758	-30	-2 242	-47%
Brambory	167	2 554	84%	16%	55%	45%	84%	16%	178	2 488	-11	67	3%
Olejniny	46	1 823	99%	1%	44%	56%	70%	30%	64	1 797	-18	26	1%
LAKR ³⁾	55	865	96%	4%	97%	3%	58%	42%	53	429	2	436	102%
Osivo/sadba	19	103	55%	45%	100%	0%	59%	41%	23	201	-4	-98	-49%
Košťálová zelenina	29	42	71%	29%	100%	0%	50%	50%	36	42	-7	-1	-1%
z toho zelí	20	20	79%	21%	100%	0%	74%	26%	26	19	-6	1	8%
Listová zelenina	21	20	73%	27%	100%	0%	26%	74%	29	12	-8	9	76%
Plodová zelenina	51	81	71%	29%	100%	0%	84%	16%	59	598	-8	-517	-87%
Kořenová zelenina	66	1 358	96%	4%	11%	89%	98%	2%	69	255	-3	1 104	433%
z toho mrkev	38	1 155	98%	2%	7%	93%	100%	0%	47	143	-9	1 013	710%
z toho cibule	40	118	86%	14%	21%	79%	88%	12%	38	20	2	97	486%
Luskoviny na zeleno	10	18	91%	9%	82%	18%	25%	75%	13	6	-3	12	226%
Jablka	267	3 194	80%	20%	98%	2%	73%	27%	411	3 256	-144	-62	-2%
Hrušky	98	282	70%	30%	97%	3%	56%	44%	204	3 256	-106	-2 974	-91%
Peckoviny	238	1 256	60%	40%	97%	3%	48%	52%	670	1 104	-432	152	14%
Hrozny	68	2 319	46%	54%	100%	0%	22%	78%	85	3 234	-17	-915	-28%
Bobuloviny	35	315	83%	17%	75%	25%	37%	63%	44	338	-9	-22	-7%

Pozn.: 1) Počet farem zahrnuje pouze subjekty, u kterých bylo předpokládáno, že produkce bude realizována (nezahrnutý např. dvouleté rostliny nebo nově založené TK bez produkce), 2) Plánovaná produkce obilovin zahrnuje navíc ještě kategorii Ostatní obiloviny, 3) LAKR-léčivé, aromatické a kořeninové rostliny.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem

Také v případě živočišných produktů byly zaznamenány rozdíly mezi plánovanou a reálně uplatněnou produkcí. Tyto rozdíly a některé možné příčiny vedoucí k jejich vzniku jsou okomentovány v následující části zprávy. K častějším výkyvům mezi plánovanou a reálnou produkci dochází u komodit, které jsou produkovány menším počtem farem (např. vepřové maso). Každá větší farma, která pak provede v uplatnění produkce výraznější změnu (např. v jednom roce maso vyveze do zahraničí, ale v dalším roce realizuje produkci v ČR), pak způsobuje tato skoková navýšení (snížení).

Z hlediska celkového objemu produkce:

- V rámci produkce masa došlo k nárůstu reálné produkce proti plánu u hovězího, skopového, kozího a drůbežího masa. Nejvýraznější byl tento rozdíl v případě masa kozího, jehož reálně uplatněná produkce byla o 40 % vyšší než původní plán. Důvodem tohoto vyššího rozdílu je navýšení reálně uplatněné produkce kozího masa ze dvou větších chovů koz. K navýšení skutečně uplatněné produkce oproti produkci plánované došlo také u drůbežího masa, a to o 22,7 %. Pokles reálně uplatněné produkce byl, ve srovnání s původním plánem, zaznamenán u masa vepřového, a to o 6 %. Co se týče živých zvířat byla, v případě zástavu telat, reálně uplatněná produkce vyšší než plánovaná, a to o 3,7 %. U zástavu jehňat došlo naopak ve srovnání s původním plánem k poklesu reálně uplatněné produkce, a to o téměř 8 %.
- Reálně uplatněná produkce převyšovala výrazněji plán také u kozího mléka, a to o 9,3 %. U kravského mléka byla reálná produkce nižší než plánovaná, a to o 4,1 %.
- Produkce vajec z EZ v roce 2016 byla opět vyšší než původně odhadovaná, a to o 1,2 %. Ke skokovému navýšení reálné produkce proti plánované došlo v případě medu, a to především v návaznosti na značný nárůst včelstev u jednoho z ekologických chovatelů včel.

Z hlediska podílu uplatnění na domácím trhu a na export:

Uplatnění živočišné produkce z ekologického zemědělství na domácím a zahraničním trhu bylo odlišné než u produkce rostlinné. Významný podíl exportu byl zaznamenán pouze u kravského mléka (41 %), zástavových telat (31 %) a hovězího masa (25 %). Vyvezena byla také menší část skopového masa (18 %) a zástavových jehňat (6 %). Oproti roku 2015 významně poklesl vývoz vepřového masa. V roce 2016 ho bylo na zahraničním trhu prodáno 14 % z celkem prodaného objemu. V rámci dalších živočišných produktů, jako je kozí a ovčí mléko, kozí a drůbeží maso a vejce, byl veškerý prodaný objem uplatněn na domácím trhu.

Z hlediska prodeje produkce jako bio nebo konvenčního produktu:

V kvalitě bio byla opět nejvíce prodávána vejce (96 %), dále kravské mléko (96 %) a drůbeží maso (91 %). Na trhu bioproductů byl uplatněn také veškerý objem prodaného medu. Vysokým podílem prodeje s certifikátem bio bylo uplatněno také vepřové maso (85 %) a kozí mléko (84 %). Poněkud nižší zastoupení na trhu s bio výrobky mělo hovězí maso (41 %) a ovčí mléko s 39 % prodaného objemu. Jako konvenční produkt se naproti tomu nejvíce prodávalo kozí maso (94 %), zástavová telata (88 %), skopové maso (88 %) a zástavová jehněta (87 %). Podíl živočišných produktů z ekologických farem prodaných jako bio či konvenční produkty je znázorněn v Grafu 5.

Celkové zhodnocení uplatnění jednotlivých kategorií živočišné produkce

U velkého množství produktů živočišné výroby (maso, zástavová zvířata, mléko, vejce, med) vyprodukovaných v roce 2016 na českých ekofarmách, dominoval v rámci jejich uplatnění (užití) prodej, ať už na domácím nebo zahraničním trhu. Výjimkou bylo kozí a ovčí mléko, kde bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce (zpracování na farmě, spotřebováno jako krmivo, vlastní spotřeba a jiné). U ovčího mléka byl touto cestou uplatněno až 96 %, přičemž naprostá většina takto uplatněného ovčího mléka byla zpracována na farmě a následně prodána jako bio produkt. U kozího mléka pak bylo touto cestou uplatněno 94 % produkce (viz Tab. 24). Z tohoto množství bylo zpracováno na farmě a dále prodáno 94 % (92,3 % v kvalitě bio a necelá 2 % jako konvenční produkt), využito jako krmivo necelá 4 % a zbývající 2 % byla využita pro vlastní spotřebu. Jiným způsobem než při prodeji na domácím či zahraničním trhu byl uplatněn také vyšší podíl produkce kozího masa (36 %). Z uvedeného množství bylo téměř 92 % využito pro vlastní spotřebu a 8 % zpracováno na farmě a dále prodáno.

Co se týče prodeje masa, většina produkce byla prodána, stejně jako v minulých letech, na českém trhu (u kozího a drůbežího masa se jednalo o 100 % prodaného objemu). Část takto uplatněné produkce však mohla být prodána v ČR přes zprostředkovatele a druhotně využita na zahraničním trhu. Přímo do zahraničí mířila část produkce hovězího (25 %), skopového (18 %) a vepřového (14 %) masa. V případě vepřového masa došlo k výraznějšímu meziročnímu poklesu exportu na zahraniční trhy ze 43 % v roce 2015 na 14 % v roce 2016. Tato změna byla způsobena snížením skutečně uplatněné produkce, a tedy i exportu vepřového masa jednou z farem. Jak již bylo zmíněno, některé produkty živočišné výroby nebyly primárně využity pro prodej na domácím či zahraničním trhu. V případě masa bylo 36 % kozího uplatněno jiným způsobem, tzn. především zpracování na farmě s následným prodejem nebo vlastní spotřebou.

Na zahraničních trzích byla prodána také část odchovaných živých zvířat, konkrétně zástavových telat a jehňat. U telat došlo proti roku 2015 k poklesu exportovaných živých zvířat, a to z původních 35 % na 31 % v roce 2016. Také v případě zástavových jehňat se prodej na zahraničním trhu snížil na 6 %. Co se týče prodeje s certifikátem BIO, bylo v kategorii zástav prodáno 12 % telat a 13 % jehňat.

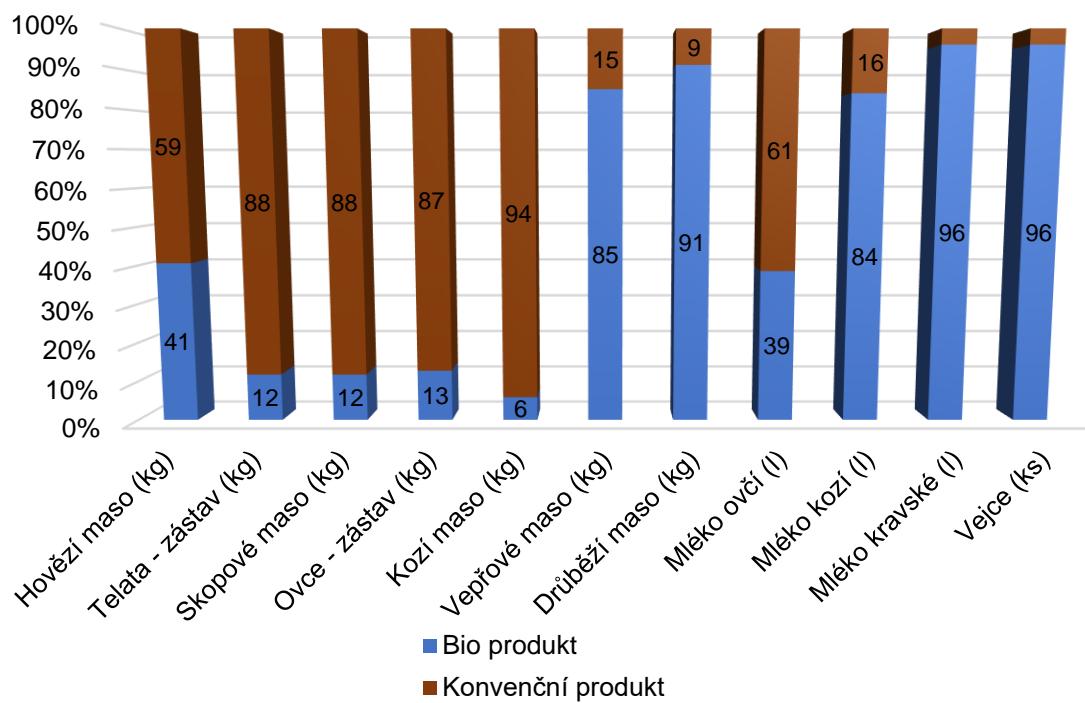
V případě mléka je využití domácího trhu v podstatě téměř 100 %. Výjimku tvoří mléko kravské, jehož produkce je částečně uplatněna také na zahraničních trzích. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že v roce 2016 bylo na domácím trhu uplatněno 59 % produkce kravského mléka určeného k prodeji. Velmi důležitou roli zde pravděpodobně stále sehrává odbytové družstvo, působící na domácím trhu od roku 2012, které převážnou část vykoupeného mléka vyváží do zahraničí. Co se týče prodeje mléka s certifikátem, bylo tímto způsobem prodáváno především mléko kravské, a to 96 % prodaného množství.

Jak již bylo uvedeno výše, v případě kozího a ovčího mléka není prodej na zahraničních či domácích trzích hlavním způsobem užití vyprodukovaného mléka. Převažuje zde především zpracování na farmě s následným prodejem. V roce 2016 bylo tímto způsobem uplatněno 96 % ovčího a 94 % kozího mléka.

Veškerá vejce z ekologického zemědělství byla v roce 2016 již tradičně prodána na domácím trhu. Podíl prodeje v bio kvalitě činil 96 % podobně jako v roce předchozím.

Produkce medu byla, stejně jako v roce 2015, v převážné většině (tj. 82 %) využita k prodeji na domácím trhu, přičemž zcela převládl prodej v kvalitě bio. Zbylá část produkce pak byla využita jako krmivo pro včely a k vlastní spotřebě farmářů.

Graf 5 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2016 (%)

Tab. 23 působ uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2016 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce ŽV ¹⁾	Reálná živočišná produkce v roce 2016 a její užití							Plán produkce na rok 2016 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce			
	Počet farem	Celková produkce	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce	Počet farem	Produkce	
			prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	Konvenční produkt				(absolutně)	(%)
Hovězí maso (kg)	1452	6 398 481	93%	7%	75%	25%	41%	59%	1 402	6 062 754	50	335 727	5,5
Telata – zástav (kg)	1335	4 980 150	99%	1%	69%	31%	12%	88%	1 407	4 803 300	-72	176 850	3,7
Skopové maso (kg)	580	467 850	74%	26%	82%	18%	12%	88%	549	427 872	31	39 978	9,3
Ovce – zástav (kg)	348	147 580	100%	0%	94%	6%	13%	87%	419	160 340	-71	-12 760	-8,0
Kozí maso (kg)	133	25 269	64%	36%	100%	0%	6%	94%	112	18 035	21	7 234	40,1
Vepřové maso (kg)	29	125 401	81%	19%	86%	14%	85%	15%	28	133 477	1	-8 076	-6,1
Drůbeží maso (kg)	18	138 628	94%	6%	100%	0%	91%	9%	23	112 937	-5	25 691	22,7
Mléko ovčí (l)	13	252 851	4%	96%	100%	0%	39%	61%	13	251 520	0	1 331	0,5
Mléko kozí (l)	42	840 001	6%	94%	100%	0%	84%	16%	51	768 476	-9	71 525	9,3
Mléko kravské (l)	104	32 836 139	89%	11%	59%	41%	96%	4%	96	34 242 624	8	-1 406 485	-4,1
Vejce (ks)	36	3 387 734	96%	4%	100%	0%	96%	4%	48	3 346 860	-12	40 874	1,2
Med (kg)	3	3 825	82%	18%	100%	0%	100%	0%	4	1 725	-1	2 100	121,7

1) Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v kilogramech jatečné hmotnosti. Pro přepočet z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (u zástavu telat a jehňat pak 0,5), ovce a kozy 0,5; prasata 0,8 a pro drůbež 0,75.

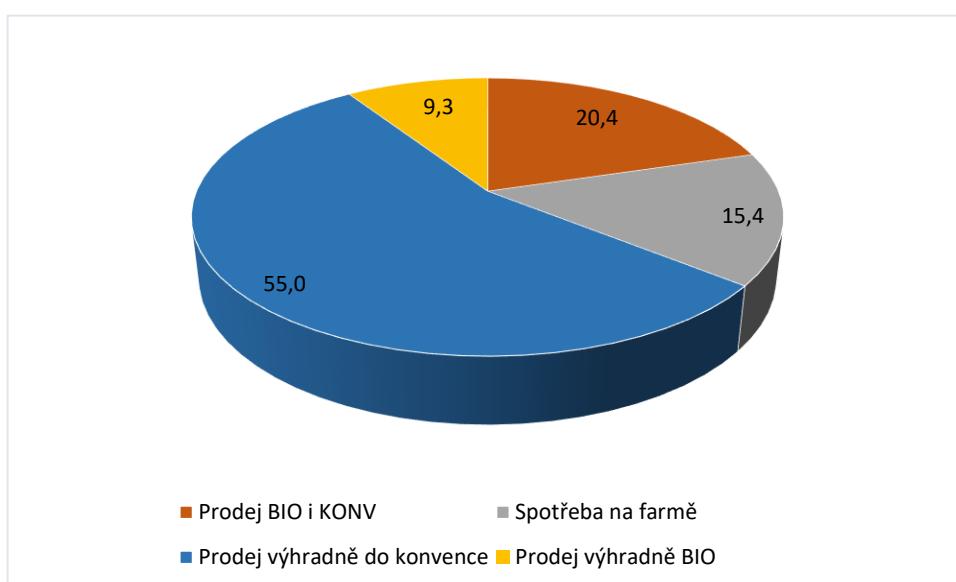
Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017

7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2016)

7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu

Z celkového počtu 3280 ekofarem, které měly možnost prodat v roce 2016 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 75,4 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (v roce 2015 činil tento podíl 77,4 %). Přičemž 55,0 % ekofarem uvedlo, že v roce 2016 realizovaly produkci výhradně na konvenčním trhu (viz Graf 6), což je mírné snížení proti roku 2015. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 304 ekofarem (9,3 %), což je o 36 farem více než v roce 2015. Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 20,4 % ekofarem, což je o 1,7 % více ve srovnání s rokem 2015 a zbylých 15,4 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě¹³.

Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2016 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem

Pokud ekozemědělec uskutečnil v roce 2016 prodej nějaké své bioprodukce s certifikátem, zjišťovalo se současně, jakým způsobem byl daný produkt prodán (tzn. specifika obchodních cest, prodaného množství a případně dosažené ceny na trhu). Z celkových 4 427 respondentů odpovědělo 972 kladně na otázku „Prodal (a) jste v minulém roce (tj. 2016) nějaké vaše BIO produkty s certifikátem?“ a každý z nich byl požádán o poskytnutí informace o způsobu prodeje (distribuční cesty) u minimálně jednoho svého produktu. Důležitost distribuční cesty byla vyhodnocena jednak počtem ekofarem, které danou cestu využily, a jednak celkovým množstvím bioproduktu, který se touto cestou prodal. Možnosti uplatnění bioprodukce je mnoho, přes prodej do zahraničí, velkoobchodům nebo

¹³ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře či uskladnění.

maloobchodům, odbytovým družtvům, přes zprostředkovatele a přes přímý prodej, který zahrnuje prodej konečným spotřebitelům na tržnicích, na farmě bez obchodu a prodej na farmě ve vlastním obchodu. V tabulce 25, 26 a 27 nebylo možné uvést všechny obchodní cesty včetně realizovaných objemů a cen s ohledem na citlivost údajů. V tabulkách jsou uvedeny údaje pro danou obchodní cestu v případě, že u ní byly zaznamenány informace od minimálně tří respondentů.

Snahou této analýzy bylo, mimo jiné, stanovení průměrné ceny zemědělských výrobců za hlavní bioprodukty. Určení jedné ceny je však obtížné. Ceny bioprodukce se liší podle zvolené distribuční cesty a jejich variabilita je u bioprodukce daleko větší než u produkce konvenční (je to dáno velkou rozdílností v přístupu k obchodním cestám jednotlivých farem).

Průměrná cena uvedená v tabulkách níže byla vypočtena jako vážený průměr cen jednotlivých ekofarem a prodaného množství. Údaje v této kapitole jsou zpracovány pouze od subjektů, které byly ochotny údaje sdělit.

Rostlinné bioprodukty

U obilovin byl v roce 2016, stejně jako v roce 2015 nejčastěji využívanou obchodní cestou prodej přes zprostředkovatele (25,5%). Naopak nejméně využívanou obchodní cestou byl prodej domácím velkoobchodům (1 %). Často využívaný byl také prodej jiným farmářům (22 %) nebo prodej do zahraničí (17,9 %) či prodej do odbytového družstva (15,5 %). Z hlediska prodaného objemu se nejvíce uplatnil prodej přes zprostředkovatele. Touto cestou se prodalo 29 % bio obilí ČR. U ovsy činil tento podíl téměř 51 %, u žita 50,1 % a u pšenice 29,6 % objemu. U prodeje do zahraničí, což je z hlediska objemu druhá nejvýznamnější cesta byly největší objemy prodaných komodit u kukuřice (prodalo se 52,2 % objemu), u pšenice špaldy (34,6 % objemu) a u pšenice (31 % objemu). Následoval prodej přes odbytové družstvo, kde největšího prodaného objemu dosáhl ječmen (50 % objemu) a pšenice špalda (21,6 % objemu). Prostřednictvím exportu bylo uplatněno 28,4 % a u odbytového družstva činil prodej 18,4 % z celkové produkce bio obilovin v ČR.

Dalším sledovaným údajem byla prodejná cena vyjádřená v Kč/t a vypočtena jako vážený průměr z uvedených cen a prodaného množství bioproduktu. Jednotlivé ceny pro každý produkt a využité obchodní cesty jsou uvedeny v Tab. 25 a 26. Ze zjištěných údajů lze konstatovat, že nejvyšší průměrná cena byla realizována prostřednictvím prodeje zpracovatelům. Významný z pohledu prodejných cen byl pro zemědělce také prodej přes zprostředkovatele. V případě přímého prodeje bylo možné si v dotazníku vybrat z více variant – prodej na farmě, vlastní obchod farmáře, prodej na tržnicích i prodej konečným spotřebitelům přes internet, zásilkovou službou, donáškou a další. Údaje za některé druhy obilovin (např. proso, sója) nejsou v Tab. 25 uvedeny, neboť údaje o využitých obchodních cestách byly získány od méně než 3 respondentů.

U brambor byl stejně jako v roce 2015 nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej (viz Tab. 26) u 22 respondentů. Touto cestou se však prodalo pouze 8,7 % bioprodukce. Cena za 1 kg bio brambor prodaných přímo na farmě se pohybovala v rozmezí 10–13 Kč/kg. Z pohledu objemu byl nejvýznamnější prodej do zahraničí a touto cestou bylo uplatněno téměř 51 % produkce. Prodej domácím velkoobchodům činil 31,8 %, prodej jiným farmářům byl 4,1 % a produkce přes zprostředkovatele a prodej zpracovatelům 1,6 %.

U zeleniny bylo vybráno 5 druhů, u kterých bylo zjištěno nejvíce údajů. Údaje za některé typy obchodních cest u zeleniny (např. mrkev a česnek) nejsou v Tab. 26 uvedeny, z důvodu nízkého počtu respondentů. Zelenina se nejčastěji prodávala formou přímého prodeje. Z pohledu objemu bylo téměř 78,3 % zeleniny prodáno do zahraničí (mrkev 92,8 %, cibule 82,7 %, 76,4 % dýně, 42,6 % hrášku). Nejméně zeleniny bylo prodáno domácím velkoobchodům. Prostřednictvím odbytového družstva bylo

prodáno 22,2 % dýní a 27,5 % hrášku tj. 13,4 % z celkového objemu prodané zeleniny prodané touto cestou v ČR. Téměř 49,1 % bioprodukce bylo prodáno přímým spotřebitelům. Formou přímého prodeje bylo z pohledu objemu ze 100 % prodána cibule, zelí a česnek. Cena zeleniny (cibule, mrkev, zelí, dýně) prodávané na farmě se pohybovala průměrně kolem 19 Kč/kg.

U ovoce byl nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej. Bio jablka byla nejčastěji prodávána napřímo nebo zpracovatelům. Podobně jako předchozího rok byla více než polovina produkce (téměř 48 %) prodána přes zprostředkovatele, 25,3 % bylo prodáno zpracovatelům a přes přímý prodej prodáno téměř 19 % objemu jablek. Cena v případě přímého prodeje se pohybovala v poměrně velkém rozmezí 3–12 Kč/kg.

Rozdílná situace proti předchozímu roku byla u bioprodukce hrušek, kdy bylo téměř 76 % prodáno formou přímého prodeje. 18,3 % činil prodej zpracovatelům a 5,1 % bylo prodáno domácím velkoobchodům. Cena v případě přímého prodeje se pohybovala v rozmezí 15–20 Kč/kg (přičemž vycházíme z poměrně malého vzorku dodaných dat o realizačních cenách). Peckoviny byly nejčastěji prodávány zpracovatelů. Tímto způsobem bylo prodáno téměř 61 % uvedené produkce. Přes 22 % produkce peckovin bylo prodáno prostřednictvím přímého prodeje. V případě přímého prodeje se cena pohybovala v rozmezí 5–25 Kč/kg (přičemž vycházíme z poměrně malého vzorku dodaných dat o realizačních cenách).

Dalšími plodinami prodávanými jako bioprodukt byly bobuloviny (rybíz, maliny, arónie, ostružiny a rakytník. Téměř 97 % bobulovin bylo prodáno přes zprostředkovatele.

Vinné hrozny byly nejčastěji prodávány zpracovatelům. Podíl prodané produkce byl z téměř 58 % prodán zpracovatelům, 32 % prodán přes zprostředkovatele a jen necelých 11 % bylo prodáno přímou cestou. Cena se pohybovala okolo 21 Kč/kg.

Produkce travních porostů a pícnin (seno a senáž) byla převážně obchodována s jinými farmáři, přičemž touto cestou bylo prodáno téměř 82 % produkce sena a 98 % senáže (viz Tab. 26). Přes 4 % sena bylo prodáno prostřednictvím přímého prodeje a odbytového družstva. Do zahraničí bylo prodáno téměř 7,4 % senáže. Cena sena (při prodeji jiným farmářům) se pohybovala v rozmezí v průměru okolo 1 520 Kč/t.

V roce 2016 uvedlo 35 farem mezi své nejvýznamnějšími bio produkty pěstované v roce 2016 léčivé a aromatické rostliny a koření (LAKR). Téměř polovina z nich uvedla více druhů LAKR. Ty byly nejčastěji (40 %) prodány odbytovému družstvu. Dalších téměř 34 % činil přímý prodej, 23 % bylo prodáno zpracovatelům a přes 3 % vyprodukovaného objemu bylo potom prodáno do zahraničí. Nejvíce zastoupeny byly meduňka, měsíček lékařský, máta a další.

Dalším bioproduktem bylo osivo, které bylo z pohledu prodaného objemu nejčastěji prodáváno do zahraničí (téměř 68 %) nebo zprostředkovatelům (téměř 33 %). Z důvodu malého počtu respondentů není osivo uváděno v tabulkách. Ostatními plodinami prodávanými jako bioprodukt byly luskoviny a technické plodiny.

Tab. 24 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2016 – obiloviny

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaných o objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2016
Obiloviny						
pšenice	přímý prodej	6	1,7	5 000	6 000	5 667
	odbytové družstvo	15	17,8	x	x	x
	prodej do zahraničí	10	31,0	5 200	8 900	6 299
	zprostředkovatel	27	29,6	5 000	8 000	6 437
	prodej zpracovatelům	16	12,2	4 500	5 500	6 638
	prodej jiným farmářům	25	7,5	4 000	7 000	5 063
špalda	přímý prodej = prodej na farmě	3	1,2	7 500	9 500	8 500
	odbytové družstvo	10	21,6	x	x	x
	prodej do zahraničí	25	34,6	8 200	14 500	9 709
	zprostředkovatel	18	25,0	6 488	15 000	8 660
	prodej zpracovatelům	9	12,8	7 245	24 500	11 870
ječmen	odbytové družstvo	11	50,0	x	x	x
	prodej do zahraničí	3	3,2	3 950	7 000	4 983
	zprostředkovatel	12	27,5	4 500	8 100	6 530
	prodej zpracovatelům	6	8,2	4 500	5 300	5 840
	prodej jiným farmářům	21	11,0	3 500	6 325	5 296
oves	přímý prodej = prodej na farmě	5	1,9	6 000	8 000	6 750
	odbytové družstvo	13	9,9	x	x	x
	prodej do zahraničí	12	19,0	5 400	7 000	6 114
	zprostředkovatel	28	51,0	4 600	7 475	6 141
	prodej zpracovatelům	13	6,9	3 500	7 475	6 790
	prodej jiným farmářům	25	10,4	3 900	7 000	5 423
žito	odbytové družstvo	4	6,6	x	x	x
	prodej do zahraničí	6	18,0	3 500	6 000	5 288
	zprostředkovatel	10	50,1	5 200	8 050	6 782
	prodej jiným farmářům	6	23,6	4 000	5 750	4 750
tritikale	odbytové družstvo	9	13,9	x	x	x
	prodej do zahraničí	10	26,1	4 500	7 000	5 730
	zprostředkovatel	9	16,6	5 200	7 130	6 400
	prodej zpracovatelům	7	20,2	4 500	9 500	6 750
	prodej jiným farmářům	14	23,1	4 000	6 325	5 398
pohanka	prodej do zahraničí	3	31,1	5 000	5 000	5 000
	zprostředkovatel	3	18,8	14 500	14 500	14 500
	prodej zpracovatelům	6	36,9	8 000	14 861	10 712
kukuřice	prodej do zahraničí	6	52,2	5 400	13 200	7 560

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017;

Tab. 25 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2016 – ostatní

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farm	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2016
Okopaniny						
brambory	přímý prodej	22	8,7	10 000	20 000	13 500
	prodej domácím velkoobchodům	1	31,8	10 000	10 000	10 000
	prodej do zahraničí	4	50,5	4 050	12 000	8 025
	zprostředkovatel	4	1,6	15 000	15 000	15 000
Zelenina						
mrkev	přímý prodej	9	1,2	12 000	32 800	19 467
cibule	přímý prodej	7	17,0	13 000	32 500	23 875
česnek	přímý prodej	3	100,0	170 000	220 000	196 667
zelí	přímý prodej	3	100,0	20 000	20 000	20 000
dýně (hokaido, patizon)	přímý prodej	5	1,0	2 000	20 000	18 250
	odbytové družstvo	4	22,2	x	x	x
Ovoce						
jablka	přímý prodej	20	15,3	3 000	12 000	14 227
	odbytové družstvo	3	1,0	x	x	x
	prodej do maloobchodní sítě	3	0,1	10 000	26 000	18 000
	zprostředkovatel	5	53,9	4 500	6 000	4 021
	prodej zpracovatelům	11	20,4	3 000	46 000	9 268
hrušky	přímý prodej	7	75,5	15 000	20 000	17 500
peckoviny	přímý prodej	15	22,8	5 000	25 000	15 000
	prodej zpracovatelům	6	60,5	2 500	30 000	13 650
bobuloviny	přímý prodej	3	0,4	50 000	60 000	52 500
	prodej do maloobchodní sítě	3	0,5	9 457	12 075	10 597
	prodej zpracovatelům	3	2,7	6 250	15 000	10 625
vinné hrozny	prodej zpracovatelům	7	57,7	18 000	23 000	20 750
Seno/senáž						
seno	přímý prodej = prodej na farmě	10	4,41	400	4 000	1 731
	prodej jiným farmářům	62	81,6	1 150	14 000	1 081
senáž	prodej jiným farmářům	22	98,4	350	3 000	1 755
Ostatní						
LAKR ¹⁾	přímý prodej	6	33,5	40 000	40 000	40 000
	odbytové družstvo	4	40,4	x	x	x
	prodej zpracovatelům	22	23,0	60 000	720 000	182 857

¹⁾ LAKR – léčivé a aromatické rostliny a koření.

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017

Živočišné bioprodukty

Kravské mléko bylo nejčastější prodáváno zpracovatelům nebo prostřednictvím odbytového družstva. V pořadí třetí využívanou odbytovou cestou byl přímý prodej. Co se týče prodaného objemu kravského mléka, byl největší podíl prodán zpracovatelům (50,5 %). Přes odbytové družstvo bylo uplatněno 46,8 % prodaného objemu kravského mléka a přímým prodejem 2,6 %, což je o 4,5 % méně než v roce 2015. Průměrná realizovaná cena byla u kravského mléka vyšší v případě přímého prodeje (15,7 Kč/litr) než při prodeji prostřednictvím odbytového družstva (10,9 Kč/litr) nebo při prodeji zpracovatelům (10,3 Kč/litr). U kozího mléka byl nejčastěji uvedenou prodejnou cestou přímý prodej s průměrnou cenou 35,7 Kč/litr. Údaje o obchodních cestách využitých pro ovčí mléko a ovčí a kravský sýr uvedl v roce 2016 jen velmi malý vzorek farmářů, proto nejsou v tabulce níže uvedeny. Kozí sýr byl prodáván výhradně prostřednictvím přímého prodeje, s průměrnou cenou 380 Kč/kg.

Vejce byla uplatňována formou přímého prodeje, a to 7,1 % vyprodukovaného objemu s průměrnou cenou 5 Kč/ks. Méně využívanou obchodní cestou byl pak prodej do maloobchodu, s necelými 2 % vyprodukovaného objemu a průměrnou cenou 4,3 Kč/ks.

V prodeji živých zvířat stejně jako v předechozích letech dominoval skot, v menší míře pak byly zastoupeny ovce, případně prasata a drůbež. Stanovení realizovaných cen u skotu a ovcí bylo komplikované z důvodu různorodosti kategorií i jednotek (kusy, tuny, kg). Proto bylo pro porovnání v Tab. 27 využito převodu kusů na tunu živé váhy dle Agronormativu¹⁴. Pro kategorii skot bylo typické, že živá zvířata (chovná i zástav) byla nejčastěji i v největším objemu prodávána jiným farmářům. Jatečný skot byl v největší míře prodáván zpracovatelům – jatkám (62,8 % objemu), ale významnou prodejnou cestou byl v roce 2016 opět také prodej přes zprostředkovatele (33,6 % objemu). Množství zvířat, která byla exportována přímo na zahraniční trh pokleslo, a to z 9,2 % v roce 2015 na 2,7 % v roce 2016. Průměrná cena zástavu skotu činila 16 965 Kč za kus (tj. cca 113 Kč za kg živé váhy). Chovnou jalovici bylo možné získat v průměru za 20 105 Kč za kus (tj. cca 40 Kč za kg živé váhy) a chovného býka za 53 000 Kč za kus (tj. cca 41 Kč za kg živé váhy).

Jatečná jehňata a jatečné ovce byly především prodávány zpracovatelům – jatkám. Nejčastější obchodní cestou využívanou u chovných ovcí a zástavových jehňat byl prodej jiným farmářům. Co se však týče množství prodaných zvířat, byl v případě zástavových jehňat, více zastoupen prodej přes zprostředkovatele, a to 25,8 % prodaných zvířat. Cena jatečných jehňat se pohybovala okolo průměrné hodnoty 56 Kč za kg živé váhy. Poněkud nižší byla cena chovných ovcí, která činila v průměru 32 Kč za kg živé váhy. Jatečná drůbež byla, obdobně jako v roce 2015, prodávána výhradně zpracovatelům. Ostatní kategorie zvířat byly uvedeny pouze malým vzorkem farmářů, a proto nejsou tyto údaje v tabulce níže zahrnuty.

¹⁴ Při převodu kusů dobytka na tuny živé váhy, byly využity tyto koeficienty z Agronormativu: býk = 650 kg; plemenný býk = 1300 kg; jalovice, kráva = 500 kg; tele (zástav) = 150 kg; bahnice = 55 kg; jehně = 35 kg

Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2016

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)			MJ
				OD	DO	průměr	
Živočišné produkty							
kravské mléko	odbytové družstvo	19	46,8	10,4	11,4	10,9	Kč/litr
	prodej zpracovatelům	19	50,5	9,5	11,5	10,3	Kč/litr
	přímý prodej ¹⁾	15	2,6	9,5	20	15,7	Kč/litr
kozí mléko	přímý prodej ¹⁾	16	42,4	18	45	35,7	Kč/litr
kozí sýr	přímý prodej ¹⁾	3	100,0	180	480	380	Kč/kg
vejce	prodej do maloobchodu	4	1,8	4,0	5	4,3	Kč/ks
	přímý prodej ¹⁾	5	7,1	4	6	5,0	Kč/ks
Skot							
telata zástav	prodej jiným farmářům	78	50,2	33 333	200 000	111 038	Kč/t
	zprostředkovatel	47	44,6	57 333	160 000	113 104	Kč/t
	přímý prodej ¹⁾	4	3,2	80 000	200 000	131 667	Kč/t
	prodej do zahraničí	5	1,2	103 000	120 000	114 444	Kč/t
skot jatečný	zprostředkovatel	141	33,6	16 225	100 000	42 233	Kč/t
	prodej zpracovatelům	166	62,8	19 250	150 000	43 323	Kč/t
	přímý prodej ¹⁾	7	0,5	52 000	180 000	88 750	Kč/t
	prodej do zahraničí	38	2,7	25 850	75 000	38 453	Kč/t
	odbytové družstvo	5	0,4	x	x	x	Kč/t
chovný skot	prodej jiným farmářům	45	89,5	16 000	154 000	52 723	Kč/t
	zprostředkovatel	57	7,3	40 000	17 000	70 800	Kč/t
chovní býci	prodej jiným farmářům	6	100,0	2 308	60 153	40 828	Kč/t
chovné jalovice	prodej jiným farmářům	32	84,9	12 000	57 500	39 453	Kč/t
	zprostředkovatel	3	13,0	37 950	49 000	44 317	Kč/t
Ovce							
jehňata zástav	prodej jiným farmářům	15	37,8	14 286	85 714	48 937	Kč/t
	zprostředkovatel	5	53,1	28 571	40 000	34 286	Kč/t
jehnata jatečná	prodej zpracovatelům	3	54,7	22 000	57 500	39 750	Kč/t
chovné ovce	prodej jiným farmářům	12	97,1	18 182	72 727	32 215	Kč/t
jatečné ovce	prodej zpracovatelům	6	81,6	x	x	48 000	Kč/t
Drůbež							
jatečná drůbež	prodej zpracovatelům	3	93,8	41 250	75 000	53 000	Kč/t

¹⁾V případě „přímého prodeje“ bylo možné v dotazníku vybírat z několika variant. Nejvíce zastoupen byl přímý prodej spotřebitelům přímo z farmy (77,5 %) a dále prodej konečným spotřebitelům na tržnicích (12,5 %).

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017;

7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Smyslem zjišťování bylo určit rozsah prodeje z ekofarem přímo konečným spotřebitelům (tzv. prodej ze dvora). Přímý prodej zahrnuje: prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 427 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2016 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Celkem 119 ekofarem uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. cca 3,6 %, což je vyšší podíl než v předchozím roce), viz Tab. 28.

Tento podíl je pravděpodobně vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které sice prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty. Pokud vezmeme v úvahu pouze ekofarmy, které v daném roce skutečně realizovaly prodej nějakého svého bioproduktu s certifikátem, pak zhruba každá osmá prodala v roce 2016 jeden svůj bioprodukt ze dvora (více než 12% podíl), což je mírně vyšší podíl než v roce 2015.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy (viz Tab. 29). Od roku 2012 je podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy rozdělen do čtyř kategorií. Kategorie pod 10 % a nad 50 % zůstala zachována a do většího detailu byla rozdělena kategorie 10–50 %. Proti roku 2015 ubylo v roce 2016 farem s obratem pod 10 % a v rozmezí 26-50 % a naopak výrazně přibylo farem s obratem v rozsahu 11-25 % a 51 a více %.

Z ekofarem, které realizovaly prodej ze dvora, jich bylo pouze 18 % ochotno sdělit objem realizovaného obratu cestou přímého prodeje. Celkem 33 % z těchto farem uvedlo, že jejich obrat činil v roce 2016 za prodej ze dvora do 50 tis. Kč. Dalších 38 % realizovalo obrat z přímého prodeje v hodnotě od 50 tis. Kč do 500 tis. Kč, což je výrazně více než v roce 2015. Dalších 29 % farem uvedlo obrat v hodnotě nad 500 tis. Kč. Žádná z farem, které byly ochotny obrat uvést však neměla obrat nad 1 mil. Kč).

Přímý prodej je řešením problému nedostatku odbytových kanálů pro ekologické zemědělce, vysoké konkurence, nejistoty a nízkých výkupních cen v tradičních odbytových kanálech. Tento způsob realizace produkce farem navíc přivádí spotřebitele až na farmu (vytváří se tak přímý vztah mezi zemědělcem a spotřebitelem) a současně je to nejúčinnější způsob propagace ekologického zemědělství a biopotravin s jasným multiplikačním efektem.

Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích čtyřech letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofarem (57 %) se specializovalo na prodej živočišných bioproduktů a 41 % ekofarem na prodej rostlinných produktů, a dále 2 farmy nabízely živočišnou i rostlinnou produkci zároveň. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (27 farem), prodej mléka (24 farem), prodej masa (27 farem) – převážně hovězího a vajec (7 farem). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, hrušky, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (27 farem) a zeleniny (10 farem) – nejčastěji cibule, mrkev a dýně. Prodáváno bylo také hroznové víno (11 farem) a brambory (10 farem).

Tab. 27 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2016)

Položka	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	3 560	100	4 024	100	3 907	100	3 928	100	3 808	100	4 109	100	4 280	100	4 427	100	3,4
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34	1 409	39,6	2 027	50,4	2 332	59,7	2 808	71,5	3 374	88,6	3 271	79,6	2 986	69,8	3 280	74,1	9,8
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	80	5,7	107	5,3	154	6,6	75	2,7	108	3,2	109	3,3	97	3,2	119	3,6	22,7

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofarem s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofarem, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2017

Tab. 28 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2016)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy		
	<10 %	10 - 50 %	51 a více %
2008	53 % farem	31 % farem	16 % farem
2009	25 % farem	51 % farem	24 % farem
2010	40 % farem	34 % farem	26 % farem
2011	36 % farem	37 % farem	27 % farem
Rok	<10 %	11–25 %	26–50 %
2012	26 % farem	33 % farem	18 % farem
2013	25 % farem	24 % farem	17 % farem
2014	25 % farem	32 % farem	18 % farem
2015	34 % farem	19 % farem	23 % farem
2016	26 % farem	26 % farem	17 % farem
			32 % farem

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2017

8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách

Všeobecně se očekává, že v rámci EZ dochází na farmě k větší diverzifikaci činností, a tedy k vyššímu podílu příjmů z tzv. nezemědělských činností¹⁵ na celkových příjmech ekofarmy. Vyšší podíl farem zabývajících se nezemědělskou činností v rámci EZ potvrzují i údaje ČSÚ (29,03 % proti 17,48 % u podniků konvenčních¹⁶). Jednou z hlavních nezemědělských činností je i zpracování vlastních výrobků přímo na farmě a případně jejich následný prodej. Podíl podniků z celkového počtu podniků zabývajících se touto činností je obdobný v obou kategoriích (5 % v EZ a 4,5 % v KZ).

Z údajů z REP ke konci roku 2017 vyplývá, že z celkového počtu 672 registrovaných výrobců biopotravin bylo 203 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy více než třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé. Jejich podíl v předchozích letech každoročně vzrůstal (z 20 % v roce 2008 až na 39 % v roce 2014). V roce 2015 klesl podíl faremních zpracovatelů na úroveň 37,6 % a v roce 2016 byl zaznamenán další pokles na 36,1 %. V roce 2017 klesl faremních zpracovatelů na 30,2 %.

Podíl faremních zpracovatelů v rámci registrovaných ekozemědělců (tedy rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě) zůstává stále na nízké úrovni okolo 4,5 % (v roce 2016 byla tato hodnota kolem 5 %). Z toho zhruba polovina faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozuje, a to zejména z následujících důvodů:

- běžící možné až dvouleté přechodné období po registraci¹⁷,
- nezájmu spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny, příp. jen příležitostná výroba malého množství v sezóně.

Jinými slovy zpracování na farmách v ČR se rozvíjí jen velmi pomalu a setrvává obezřetnost zemědělců v budování vlastního zpracování a rozjezdu přímého prodeje z farmy. Hlavními bariérami jsou jak legislativní náročnost pro zavedení zpracování a prodeje přímo na farmě, tak zejména nejistota, zda bude poptávka po bioprodukci dostatečná. Přesto počet farem snažících se uplatnit svoje bioprodukty přímo na trhu roste.

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům, dle mezinárodní klasifikace činností NACE, patří mléčné výrobky a zmrzlina a víno z vinných hroznů. Významné zůstává nadále zpracování masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a bourárnách) a zpracování ovoce a zeleniny, viz Tab. 30.

¹⁵ Nezemědělské činnosti jsou všechny výdělečné činnosti, které nemají charakter zemědělských prací a pro farmu mají ekonomický přínos.

¹⁶ Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2013 – Farm Structure Survey 2013

¹⁷ Dle zákona o EZ se může výrobce biopotravin nejprve zaregistrovat a pak má až 24 měsíců na to, aby získal aspoň 1 osvědčení na biopotraviny.

Tab. 29 Počet a zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v roce 2015, 2016 a 2017

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet faremních zpracovatelů		
		2015	2016	2017
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	41	47	49
10.2	Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	0	0	0
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	33	45	40
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	1	1	1
10.5	Výroba mléčných výrobků	51	56	56
10.6	Výroba mlýnských a škrobárenských výrobků	6	6	6
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	1	3	3
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	9	7	8
11.0	Nápoje	62	54	58
11.02	Víno z vinných hroznů	52	54 ¹⁾	52
Celkem		204	219	221

¹⁾ Snížení počtu v kategorii nápoje je ovlivněno zpřesněním metodiky, kdy byly z nápojů odebrány moštové, které jsou nyní součástí kategorie 10.32.

Zdroj: REP (údaje aktualizované vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990–1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004–2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO). V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“.

Od roku 2007 byla podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007–2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EZFRV, který nahradil „HRDP“ a „Operační program Zemědělství“. Titul „ekologické zemědělství“ byl v roce 2014 opět podporován v rámci AEO, kdy byla prodloužena platnost závazků z Programového období 2007–2013, podpora ekologických zemědělců tak byla realizována v rámci Osy II PRV pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadal pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Od roku 2007 mohly navíc subjekty registrované v EZ získat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III PRV a měly tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2015 byla nově dle čl. 29 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 podpora EZ navržena zvlášť mimo AEO. V rámci EZ byla v roce 2016 podpora vyplácena obdobně jako v roce 2015 dle užití půdy s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ (tj. po konverzi). Od roku 2015 mohou žadatelé také vstupovat do nových titulů: krajinotvorné sady, vinice, chmelnice, pěstování trav na semeno, travní porosty na orné půdě a odplevelování dočasným úhorem. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy (tzn. bez souběhu produkce v rostlinné výrobě) byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem.

9.1 Základní dotace na plochu

Jak již bylo zmíněno, od roku 2016 již měli ekologičtí zemědělci možnost vstupovat do nových závazků. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé programové období následovně:

Tab. 30 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2020, platná od roku 2015

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)	
		Přechodné období	Ekologická produkce
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	84	83
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466
	Pěstování jahodníku	669	583
	Pěstování trav na semeno	265	180
	Pěstování ostatních plodin	245	180
	Travní porost	79	69
	Úhor	34	29
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779
	Ovocný sad – ostatní	424	424
	Vinice	900	845
	Chmelnice	900	845
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinotvorný sad	165	165

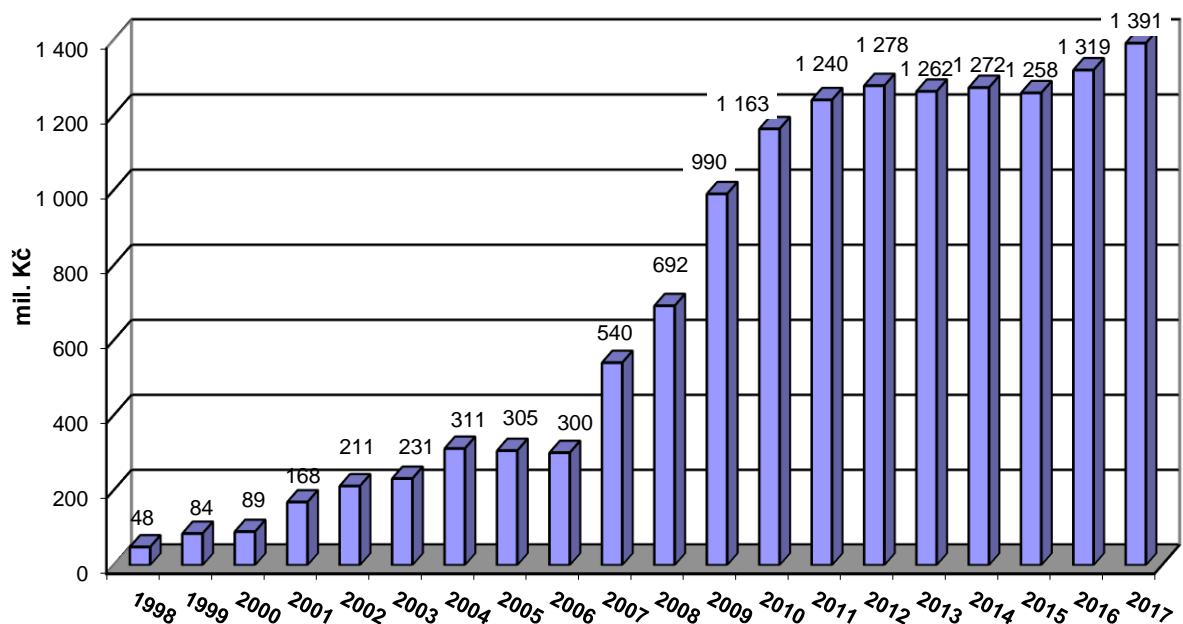
Zdroj: Program rozvoje venkova 2014–2020

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována na tzv. intenzivně obhospodařované sady G (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmítku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (**intenzivní sady**: jádroviny – min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha, ovocné keře – min. 2 000 ks/ha; **ostatní sady**: ovocné stromy – min. 100 ks/ha, ovocné keře – min. 1 000 ks/ha).

Ze srovnání celkového vývoje výše plateb na hektar je patrné, že k největšímu nárůstu plateb došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU, tj. s implementací HRDP v roce 2004 (viz Graf 7). K dalšímu zvýšení plateb došlo opět při zavedení programového dokumentu PRV (2007–2013), a to poprvé výrazně u TTP (nárůst o 78 %) a dále nejvíce u trvalých kultur (nárůst o 91 %). Tento skokový nárůst je patrný i při srovnání průměrné platby na hektar. Ke zvýšení průměrné platby na hektar v letech 2007–2010 pak došlo zejména v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami (viz Tab. 33).

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, liší se každoročně jejich výše také v závislosti na uplatněném směnném kurzu (směnný kurz v roce 2017 činil 27,021 Kč/EUR). V roce 2017 bylo podáno 5 959 žádostí¹⁸ o podporu EZ na plochu 492 893 ha (tj. 97 % veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2016), viz Tab. 33. Zažádáno bylo o 1 390,5 mil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 5,4 % (tj. 72 mil. Kč). Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací více jak čtyřnásobně. Toto navýšení bylo způsobeno ve stejném poměru jak růstem výměry podporovaných ploch EZ, tak navýšením plateb na ha v rámci PRV.

¹⁸ Jedná se o součet žádostí v jednotlivých titulech, nikoli o jednotnou žádost.

Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2017)

Pozn. Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

Tab. 31 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)

Užití půdy	1998	1999-2000	2001-2003	2004-2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Změna (%)		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV / III	V / IV	XII/XI
Orná půda	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 086	4 158	4 074	3 889	3 953	3 909	4 260	76	21	9
TTP	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 872	1 905	1 866	1 781	1 811	1 790	1 951	10	78	9
TTP (bez souběhu)	x	x	x	x	x	2 346	2 387	2 339	2 233	2 270	2 244	2 446	x	x	9
Trvalé kultury	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 383	22 774	22 316	21 300	21 654	21 410	23 331	250	91	9
Trvalé kultury (extenzivní sady)	x	x	x	x	x	x	x	13 405	12 795	13 008	12 861	14 015	x	x	9
Zelenina	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	216	40	9
Speciální bylinky	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	453	40	9
Průměrná platba	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 260	2 710	2 750	2 695	2 780	2 770	2 850	24	47	3
Celková podpora (mil. Kč) ¹⁾	48,1	84,2	168,0/ 230,8	310,9/ 299,7	539,9	691,7	989,6	1 162,6	1 239,7	1 277,6	1 262,3	1 272,3	35	80	1

¹⁾ Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplácených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Pozn.: Platby v letech 2007 až 2014 byly přepočteny na Kč dle směnného kurzu platného pro přepočet sazeb v rámci AEO, a to 27,525 Kč/EUR (2007); 26,364 Kč/EUR (2008); 26,825 Kč/EUR (2009); 26,285 Kč/EUR (2010); 25,088 Kč/EUR (2011); 25,505 Kč/EUR (2012); 25,218 Kč/EUR (2013) a 27,481 Kč/EUR (2014).

Tab. 32 Zažádané finanční prostředky na plochu v roce 2015, 2016 a 2017

Užití půdy	Zažádaná výměra (ha)			Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)			Sazba na ha (v Kč)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015 ¹⁾	2016 ¹⁾	2017 ¹⁾
Přechod na postupy a způsoby ekologického zemědělství									
Travní porosty	27 533	37 531	24 103	61 214	83 155	54 708	2 330	2 270	2 270
Orná půda	7 157	11 063	11 161	47 231	75 784	79 752	x	x	x
<i>Pěstování zeleniny a speciálních bylin</i>	278	593	1152	4 140	8 592	16 687	14 866	14 484	14 483
<i>Pěstování trav na semeno</i>	11	22	99	86	163	712	7 350	7 161	7 161
<i>Pěstování ostatních plodin</i>	6 501	9 989	9 190	42 210	66 086	60 844	6 795	6 621	6 620
<i>Odplevování dočasným zatravněním</i>	362	443	697	791	929	1488	2 191	2 135	2135
<i>Odplevování dočasným úhorem</i>	5	16	23	4	14	21	943	919	919
Ovocné sady	546	778	845	7 751	11 900	13 485	x	x	x
<i>Intenzivní sady</i>	266	375	432	5 712	8 364	9 724	22 881	22 294	22 292
<i>Ostatní sady</i>	133	249	273	1 381	2 848	3 136	11 760	11 458	11 457
<i>Krajinnotvorné sady</i>	147	154	140	658	688	625	4 576	4 459	4 458
Vinice	123	126	115	3 035	3 072	2 805	24 962	24 321	24 319
Chmelnice	0	0	0	0	0	0	24 962	24 321	24 319
Platba na zachování postupů ekologického zemědělství									
Travní porosty	247 408	371 202	396 983	553 626	824 512	890 330	2 302	2 243	2 243
Orná půda	30 699	50 940	55 335	159 372	255 835	283 513	x	x	x
<i>Pěstování zeleniny a speciálních bylin</i>	1 266	1 909	2 695	16 370	24 043	33 939	12 925	12 593	12 592
<i>Pěstování trav na semeno</i>	173	66	105	867	324	512	4 992	4 864	4 864
<i>Pěstování ostatních plodin</i>	28 206	46 736	50 386	140 134	227 324	245 069	4 992	4 864	4 864
<i>Odplevování dočasným zatravněním</i>	1 054	2 221	2 136	2 001	4 138	3 983	1 914	1 865	1 864
<i>Odplevování dočasným úhorem</i>	0	8	13	0,265	6	10	804	784	784
<i>Pěstování jahodníku</i>	x	1	2	x	2	10	x	15 754	15 753
Ovocné sady	2 226	3 535	3 637	30 526	49 365	49 578	x	x	x
<i>Intenzivní sady</i>	956	1400	1 373	20 199	29 458	28 914	21 606	21 051	21 049
<i>Ostatní sady</i>	798	1497	1 509	8 168	17 060	17 296	11 760	11 458	11 457
<i>Krajinnotvorné sady</i>	472	638	755	2 159	2 847	3 368	4 576	4 459	4 458
Vinice	328	677	710	7 431	15 476	16 221	23 436	22 834	22 833
Chmelnice	4	4	4	114	111	111	23 436	22 834	22 833
Celkem²⁾	316 024	475 856	492 893	870 300	1 319 210	1 390 503	x	x	x

1) Sazby platí pro nové závazky PRV 2014-2020.

2) V roce 2015 bylo navíc zažádáno o podporu na 146 572 ha ve výši 386 985 tis. Kč v rámci starých závazků PRV 2007-2013. Celkově tak bylo v roce 2015 podpořeno 462 596 ha v celkové výši 1 257 285 tis. Kč.

Pozn. Údaje uvedené pro rok 2015 se mírně liší od údajů uvedených ve zprávě v roce 2016, a to z důvodu získání přesnějších údajů.

Směnný kurz v roce 2015 činil pro nové závazky 27,735 Kč/EUR a 27,693 Kč/EUR pro závazky uzavřené v Programovém období 2007–2013). Směnný kurz pro rok 2016 pak činil 27,023 Kč/EUR. Směnný kurz pro rok 2017 činil 27,021 Kč/EUR.

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření PRV při bodovém hodnocení podaných projektů. V rámci výzev pro rok 2017 se jednalo o podporu investic v následujících operacích: Investice do zemědělských podniků (Operace 4.1.1), Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů (Operace 4.2.1), Zahájení činnosti mladých zemědělců (Operace 6.1.1), Investice do nezemědělských činností (Operace 6.4.1), Podpora agroturistiky (Operace 6.4.2), Investice na podporu energie z obnovitelných zdrojů (Operace 6.4.3), Podpora operačních skupin a projektů EIP (Operace 16.1.1), Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské průvýrobě (Operace 16.2.1.), Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh (Operace 16.2.2), Sdílení zařízení a zdrojů (Operace 16.3.1) a Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů (Operace 16.4.1).

Tab. 33 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2017

Operace	Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
	(abs.)	(%)	(mil. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	439	42,7	309,42	27,3
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	26	9,7	32,96	6,0
Zahájení činnosti mladých zemědělců	82	32,8	102,50	32,8
Investice do nezemědělských činností	57	29,2	96,40	31,0
Podpora agroturistiky	20	42,6	39,57	34,8
Investice na podporu energie z obnovitelných zdrojů	1	11,1	0,24	1,8
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	1	3,8	75,00	6,3
Celkem	626	34,0	656,08	17,7

Zdroj: Odbor Řídící orgán PRV MZe, zpracoval ÚZEI; stav ke dni 31.7. 2018

Pozn.: Operace, které měly nulový počet schválených žádostí podaných subjekty registrovanými v EZ, nebyly zařazeny do tabulky

V rámci těchto 11 operací byla v roce 2017 více než třetina (34,0 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ (32,1 % v roce 2016), a to s požadavkem o dotaci ve výši 656,08 mil. Kč (17,7 % všech dotací). K nejčastěji využívané operaci v roce 2017 patřila, stejně jako v roce 2016, operace „Investice do zemědělských podniků“, ve které bylo také alokováno nejvíce finančních prostředků. Operace „Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů“¹⁹, „Podpora operačních skupin a projektů EIP“²⁰, „Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh“²¹ a „Sdílení zařízení a zdrojů“²² nebyly ekologickými subjekty využity (viz. Tab. 34).

¹⁹ V rámci této operace bylo evidováno pouze sedm žádostí konvenčního subjektu, které nebyly schváleny.

²⁰ V rámci této operace bylo evidováno pouze čtrnáct žádostí konvenčního subjektu, které nebyly schváleny.

²¹ V rámci této operace bylo evidováno pouze dvě žádosti ekologických subjektů, které nebyly schváleny.

²² V rámci této operace byla evidována pouze jedna žádost ekologického subjektu, která nebyla schválena.

Závěr zprávy

Údaje prezentované v této zprávě jsou získávány díky finanční podpoře a zájmu MZe mít k dispozici aktuální statistické informace o ekologickém zemědělství v ČR. Sběr potřebných údajů je prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi na základě dotazníku, který je vyplňován za ekofarmy hospodařící v systému ekologického zemědělství v daném roce šetření. Za rok 2017 byly získány údaje od 4 427 ekozemědělců.

Důvodem sběru těchto dat je potřeba získat podklady pro vyplnění povinných statistických výkazů o EZ pro Eurostat a dále mít k dispozici údaje potřebné pro popis reálné situace v ekologickém sektoru a hodnocení státní politiky pro EZ.

Z výše popsaných údajů vyplývá, že v roce 2017 byla z PRV poskytnuta podpora sektoru EZ v celkové výši zhruba 2,05 mld. Kč. Z toho v rámci opatření "Ekologického zemědělství" bylo zažádáno o 1,39 mld. Kč a v rámci sedmi bodově zvýhodněných operací PRV o dalších cca 0,66 mld. Kč. K této částce je třeba přičíst další finanční prostředky žádané např. z titulů Agroenvironmentálních klimatických opatření (AEKO), zejména titulů spadajících pod "Ošetřování travních porostů". Z výše uvedeného je zřejmé, že je nezbytné mít k dispozici detailní informace o vývoji EZ k hodnocení dosavadní státní politiky a zejména k poskytování argumentů pro vynakládání veřejných finančních prostředků právě do ekologického sektoru.

Z tohoto důvodu se také MZe rozhodlo v roce 2012 podpořit další tematický úkol zaměřený na porovnání ekonomiky ekologického a konvenčního zemědělství (skupiny výrobního zaměření, třídy ekonomické velikosti, kategorie LFA absolutně i v přepočtu Kč/ha) v rámci sítě FADN.

Pokračovat bude taktéž tento tematický úkol a sběr výše popsaných informací bude probíhat v pravidelných ročních intervalech. Cílem je proces sběru dat maximálně zautomatizovat a údaje existující v jiných šetřeních či databázích (např. ČSÚ, registr zvířat, registr vinic a sadů na ÚKZÚZ aj.) čerpat přednostně z těchto zdrojů. Část údajů lze např. čerpat online z registru všech ekologických podnikatelů (REP) dostupného na stránkách MZe, který je z pohledu povinných hlášení a evidencí velkým přínosem.